ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ ΣΤ'. ΑΡΙΘ. 72	*Ἐν Πειραιεῖ Δεκέμβριος* 1890	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΥΝΗ

ΕΝ ΤΩι ΣΑΙΞΠΗΡΕΙΩι ΔΡΑΜΑΤΙ

(Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν)

ΠΟΡΚΙΑ

Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας

Last not least! Τελευταία, οὐχὶ ἐλαχίστη!

Τὴν φράσιν ταύτην τοῦ κρονολήρου βασιλέως Λὴρ δανειζόμεθα ἐνταῦθα, ὅπως χαιρετίσωμεν τὴν τελευταίαν λόγῳ σειρᾶς ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀξίας ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν σκιαγραφουμένην Πορκίαν, δι' ἧς ρίπτομεν τὸ παραπέτασμα τοῦ ἀγγικοῦ σαικσπηρείου θεάτρου Μετὰ τὴν παρέλασιν τῶν ἐξ ἐκείνων γυναικείων ζευγῶν, ἑκάστου τῶν ὁποίων τὴν καταπληκτικὴν συγγένειαν ἀρκούντως, νομίζομεν, κατεδείξαμεν ἐν τῇ αἰσθητικῇ ταύτῃ μελέτῃ, τῆς Μιράνδας καὶ τῆς Ἰουλίας, τῆς Ὀφηλίας καὶ τῆς Κορδηλίας, τῆς Δυσδαιμόνας καὶ τῆς Ἰμογήνης, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἐθέσαμεν τὸ ψυχῶδες, καὶ εἰδεχθῶς ἀποτρόπαιον ἐκ γρανίτου ἄγαλμα τῆς Λαίδης Μάκβεθ, ἕνα δαίμονα ἀπέναντι ἓξ ἀγγέλων, δὲν κρίνομεν ἤδη κόσμιον ν' ἀποχαιρετίσωμεν τὸν χαρίεντα τοῦτον κύκλον χωρὶς νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὴν ἐπιεικῆ ἡμῶν ἀναγνώστριαν καὶ ἕτερον γυναικεῖον τύπον τοῦ Σαικσπήρου, ὅλως ἰδιόρρυθμον, εὔθυμον καὶ φαιδρόν, ἀπαραλλάκτως ὅπως, μετὰ τὴν τραγῳδίαν, εἴθισται νὰ παίζηται ἡ κωμῳδία. Μετὰ τὰς τραγικὰς ἐκείνας ἡρωΐδας τὰς προκαλούσας τὴν συνοφρύωσιν παρουσιάζεται ἡ εὔθυμος Πορκία μέλλουσα νὰ προκαλέσῃ διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ πνεύματός της τὸ μειδίαμα.

Ἐν τῇ Πορκίᾳ χαιρετίζομεν τὸν λάμποντα τύπον τοῦ ἐξόχως Γυναικείου. Διότι ἐὰν μέχρι τοῦδε συνεκινήθημεν ἐκ τοῦ αἰσθήματος, ἐρριγήσαμεν ἐκ τῆς τρυφερότητος τῆς καρδίας, ἐφρικιάσαμεν ἐκ τῆς παθητικῆς ἐκείνης ἐθελοθυσίας τῶν σαικσπηρείων γυναικῶν, ἐνταῦθα καταπλησσόμεθα πρὸ τοῦ λάμποντος πνεύματος τῆς Πορκίας ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ὁποίας ὁ μέγας Σαικσπῆρος ἐξεδήλωσν ἅπασαν τὴν δύναμιν τῆς μεγαλοφυΐας του. Ἐν τῷ δράματι τούτῳ ἢ μᾶλλον ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ, ὅπως οἱ γάλλοι κάλλιον παντὸς ἄλλου διὰ τοῦ ὅρου drame-comédie ἐκφράζουσι τὸ φαιδρὸν τέλος ἔχον δρᾶμα, διακέχυται λάμψις, πνεῦμα καὶ φαντασία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ Σαικσπήρου, ἡ μᾶλλον ἀπότομος ἀντίθεσις δύο φύσεων, ὅπως ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ Ἅδης· ἀφ' ἑνὸς τὸ γυναικεῖον τοῦτο φωτεινὸν πλάσμα, ὅπερ ἀγνῶς καὶ αὐτοσυνειδήτως μόνον τὸ εὐγενὲς καὶ τὸ ὡραῖον ἐπιθυμεῖ· ἀφ' ἑτέρου τὸ εἰδεχθέστερον ἀνδρικὸν ὃν τῆς μᾶλλον ἀποτροπαίας φυλῆς, ὅπερ ἐν τῷ μίσει καὶ τῇ ἀπεχθείᾳ ἐντρύφημα εὑρίσκει. Ἡ Πορκία καὶ ὁ Σάυλοκ! Ἐν τῇ ἀποτόμῳ ταύτῃ ἀντιθέσει ἔγκειται ὁλόκληρος ὁ πλοῦτος τοῦ δράματος.

Τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα φαιδρᾶς εὐδαιμονίας, αὐτοσυνειδήτου γυναικείας ἀξιοπρεπείας, ὑψηλῆς φαντασίας, ἥτις μόνον ἐν τῷ ὡραίῳ εὑρίσκει τὸ στοιχεῖον αὐτῆς, τὸ ὡραῖον πνεῦμα τοῦ ὑπὲρ τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἀγαθοῦ διαπυρουμένου ῥωμαντισμοῦ, καὶ τῆς χαρᾶς ἐκείνης, ἣν εὐδαίμων νεότης

αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῇ, τὸ πνεῦμα τοῦτο εἶναι τὸ πληροῦν ἅπασαν τὴν ὕπαρξιν τῆς Πορκίας.

Ἐκ τῆς βεβαιότητος καὶ τῆς χαρμονῆς ταύτης ἀντλοῦσιν ἡ πανοῦργος φαιδρότης, ἡ ζωηρὰ ἀλλ' οὐδόλως προσβάλλουσα εὐφυΐα, ἡ ἐπιβάλλουσα χάρις καὶ αὐτὴ ἡ ἀνυπόκριτος τρυφερότης τοῦ ἔρωτός της. Οὕτω βλέπομεν ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ δράματος τὸν διακεκριμένον τοῦτον χαρακτῆρα ἀνελισσόμενον ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς φάσεσι, καὶ τέλος ἐπιστρέφοντα ἐν τῇ ὡραίᾳ ἁπλότητι τῆς ἀγνῆς αὐτοῦ γυναικείας φύσεως.

Οὕτως εὑρίσκομεν αὐτὴν κατ' ἀρχάς, φαιδράν, πονηράν, ἐνεδρεύουσαν. Ὅσον καὶ ἂν εἶνε δυσεπίτευκτος ὁ ὅρος, ὃν ἔθηκεν ὁ παράδοξος πατὴρ τῆς πλουσίας κληρονόμου διὰ τὴν ὑπανδρείαν της, ἡ Πορκία οὐδόλως παρεκκλίνει ἐκ τοῦ μέρους τῆς φαιδρᾶς ἐλπίδος. Ἡ εὔθυμος πανουργία βοηθεῖ αὐτὴν κατὰ τῆς εἱμαρμένης της:

Πορκία. Μὰ τὴν πίστιν μου, Νερισσᾶ, τὸ μικρὸν πρόσωπόν μου ἐβαρύνθη τὸν μεγάλον τοῦτον κόσμον.

Νερισσᾶ. Ἴσως, εὐγενετάτη δεσποσύνη, θὰ τὸν ἐβαρύνεσθε ἐὰν ἡ ἀδιαθεσία σας ἦτο ἐπίσης μεγάλη ὅσον καὶ ἡ εὐτυχία σας .....

Πλὴν εἴπατέ μοι, ποῖον βαθμὸν συμπαθείας αἰσθάνεσθε πρὸς ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν μνηστήρων, οἵτινες ἦλθον ἐνταῦθα;

Πορκία. Σὲ παρακαλῶ, ὀνόμασον αὐτούς. Ἐν ᾧ, σὺ θὰ τοὺς ὀνομάζῃς, ἐγὼ θὰ περιγράφω αὐτούς, καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς μου μάντευσον περὶ τῆς συμπαθείας μου.

(Πράξις 1 Σκηνὴ 2)

Ἤδη ἕπεται ὁ κατάλογος τῶν μνηστήρων αὐτῶν συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν πονηρῶν σχολίων τῆς Πορκίας: Ὁ Νεαπολίτης αὐτός, ὁ ἄγριος αὐτὸς γίγας, ὁ δυνάμενος νὰ φονεύσῃ δι' ἑνὸς γρόνθου τὸν ἵππον του· ὁ σύνοφρυς αὐτὸς οὐγγρος κόμης, ὁ οὐδέποτε μειδιῶν· ὁ βύρσινος οὗτος Ἀγγλος Φόλκονβριδζ καὶ ὁ Monsieur le Bon, ὅστις κατὰ τὴν γνώμην τῆς Πορκίας δύναται νὰ ἀξιζῇ ἕνα ἄνθρωπον διότι «τὸν ἔπλασεν ὁ Θεός». Τέλος ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος Γερμανός, ὁ χείριστον ὅλων σαρκασθείς, ἕνεκα τοῦ πάθους του πρὸς τὴν πάτριον σταφυλήν· Ἀλλ' ὅμως πόσον τρυφερόν, πόσον λεπτὸν εἶναι τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ταύτης ἐν ᾧ ἡ Νερισσᾶ ὑπενθυμίζει εἰς τὴν δέσποιναν αὐτῆς τὸν νέον ἐκεῖνον Βενετόν, τὸν Βασάνιον.

Νερισσᾶ.... Ἐξ ὅλων τῶν ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους εἰδόν ποτε οἱ ὀφθαλμοί μου, αὐτὸς εἶνε ὁ μᾶλλον ἄξιος μιᾶς ὡραίας γυναικός.

Πορκία. Τὸν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, καὶ συμφωνῶ ὅτι εἶνε ἄξιος τοῦ ἐπαίνου σου.

Πόσον αἰδήμων, μετριόφρων φράσις δι' ἕνα ἄνδρα τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα φέρει ἤδη ἐν τῇ καρδίᾳ!

Ἐν τῇ σκηνῇ ἐκείνῃ τῆς πυξίδος ποῖον αἴσθημα, ποία ζέσις, ποῖον ποιητικὸν πάθος! Πόσον καθαρὰ καὶ εὐγενὴς ἡ στάσις τῆς Πορκίας παρὰ τηλικαύτῃ ἀγωνιώδει στιγμιαίᾳ προσδοκίᾳ! Κυμαινομένη μεταξὺ φόβου καὶ γυναικείας ἀξιοπρεπείας ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ Βασανίου, οὐδόλως ἀποκρύπτει τὴν συμπάθειάν της. Καὶ ὅτε ὁ Βασάνιος προσεγγίζει πρὸς τὴν πραγματικὴν πυξίδα, πῶς ἐκρήγνυται τότε ὁλόκληρος ἡ ψυχή της εἰς παθητικωτάτας ἐκφράσεις ἔρωτος!

Πλὴν ἡ σκηνὴ τοῦ δικαστηρίου εἶνε ἐκείνη ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκφαίνεται τὸ ρωμαντικὸν πνεῦμα τῆς Πορκίας μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς λαμπρότητος· Ἡ σκηνὴ αὕτη, τὸ μέγα ἀποτέλεσμα καὶ συγχρόνως τὸ τέλος τοῦ ὅλου, δείκνυσι σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς ἀστραπιαίας αὐτῆς ὀξυδερκείας· Ὡς δι' ὀμίχλης διαθλῶνται ἐνταῦθα αἱ ἀκτῖνες τῆς εὐρείας διανοίας της, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διαφωτιζούσης τὸ τρομῶδες σκότος, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους ὑποχωροῦσι τὰ σκιόφωτα ὁ δὲ φαεινὸς τοῦ ἡλίου δίσκος καταυγάζει τὸν ἠρεμοῦντα κόσμον. Ἀπαράμιλλος τέχνη ὑπάρχει ἐν τῇ στάσει ταύτῃ τῆς Πορκίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ: Πόσον αὕτη, διστάζουσα αἴφνης, γνωρίζει νὰ δεσπόσῃ τὴν θανασίμως ἀγωνιῶδη ἀβεβαιότητά της! Πόσον αὕτη ἐν τῇ λεπτοτάτῃ μετατροπῇ ἀπὸ τῶν χαμηλοτάτων τόνων τῆς «ἐπιεικείας», ἧς τὴν θείαν καταγωγὴν τοσοῦτον ἀμιμήτως περιγράφει, ἀνυψοῦται εἶτα μέχρι τῆς διαπασῶν τῆς ἀδυσωπήτου αὐστηρότητος τοῦ Νόμου, τοῦ ποίου ἡ ἀμφίστομος μάχαιρα παρ' αὐτῆς χειριζομένη, καταπίπτει ἀμείλικτος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνοσίου Ἑβραίου! Πῶς ἔπειτα ἡ μετὰ μακρὰν συγκράτησιν κοχλάζουσα ἀγανάκτησις τῆς ὡραίας δικαστρίας ἐκρήγνυται εἰς τὰς κεραυνώδεις ἐκείνας λέξεις:

Το κρέας σου νὰ κόψῃς ἑτοιμάσθητι,
καὶ πρόσεξε μὴ πέσῃ αἷματος ῥαδίς,
οὐδὲ νὰ κόψῃς πλέον ἢ καὶ ἔλασσον
τῆς μιᾶς λίτρας· ἐὰν κόψῃς ἔλαττον
ἢ πλέον μιᾶς λίτρας, ἔστω καὶ ἐὰν
ἀκόμη τοῦτο εἶναι ἐλαρρότερον,
κατὰ το βάρος εἶναι καὶ βαρύτερον
ἕνὸς καὶ μόνου γράμμου, ἐστ καὶ ἐὰν
καὶ κατὰ μίαν τρίχα ἑκατέρωθεν
προσκλίνει ἡ τρυτάνη, θ' ἀποθάνῃς σύ,
καὶ εἰς τὸ κράτος μένουσι τὰ πλούτη σου!

Ἐξόχως φαιδρὸν μετὰ τηλικαύτην ἀγωνιώδη προσδοκίαν εἶνε τὸ τέλος τοῦ ὅλου. Ὅπως ἐν τῇ τελευταίᾳ πράξει πλήρης λάμψις ἡγεμονικῆς εὐμαρείας, μαρμάρινοι αἰθουσαι, σεληνοφώτιστοι κῆποι, χρυσίζοντες πορτοκαλεῶνες πλημμυροῦσιν ὑπὸ τὸν γλαυκὸν μανδύαν τοῦ Ἰταλικοῦ ὁρίζοντος, οὕτως ἐπίσης ἡ εὐχαρις μορφὴ τῆς Πορκίας εἶνε ἐκείνη, ἥτις δεσπόζει τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ὅλον, ἡ δὲ φαντασία ἡμῶν ἥτις ἀδυνατεῖ ν' ἀκολουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τοὺς μάκαρας ἐραστὰς μέχρι τῶν χλιδανῶν αὐτῶν ἀδύτων, συνοδεύει οὐχ' ἧττον αὐτοὺς μέχρι τοῦ λαμπροῦ καὶ ταπητοστρώτου οὐδοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ τῶν πτερύγων ἐρατεινῶν ὀνείρων διέρχεται ἀνὰ τοὺς μαγικοὺς κήπους ἀθανάτου Ποιήσεως.

* * *

Last not least! Ἐξελέξαμεν τὴν Πορκίαν ὡς στέγασμα καὶ κορωνίδα τῆς μελέτης ἡμῶν ταύτης (ἣν ἕνεκα τῶν στενῶν τοῦ «Ἀπόλλωνος» ὁρίων ἠναγκάσθημεν νὰ περικόψωμεν, ἐπιφυλασσόμενοι ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ πλειότερον νὰ ἐκτείνωμεν), διότι οὐδόλως ἀποκρύπτομεν τὴν ἀμέριστον ἡμῶν συμπάθειαν πρὸς τὰς φαιδρὰς τῆς Θαλείας ἱερείας, ἃς προτιμῶμεν τῶν τραγικῶν ἡρωΐδων.

Τελευτῶντες τὴν μελέτην ταύτην, αἰτοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν ἀβρῶν ἀναγνωστριῶν μας, πρὸς τὰς ὁποίας δὲν ἐπαρουσιάσαμεν, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ ἡμῶν ὑπεσχέθημεν, τὰς πλείστας ἂν οὐχὶ πάσας τὰς ἀθανάτους ἡρωΐδας τοῦ σακισπηρείου δράματος· Ἀλλ' ἔστωσαν βέβαιαι, ὅτι ἐὰν δὲν ἐγνώρισαν τὰς βασιλίδας τοῦ ἱστορικοῦ λεγομένου σακισπηρείου δράματος, ὡς τὴν Μαργαρίταν, τὴν Κλεοπάτραν, τὴν Ἄννην Γρέϋ, τὴν ἐξ Ἀραγωνίας Αἰκατερίνην καὶ τὰς λοιπὰς ἱστορικὰς ἡγεμονίδας, ἦλθον οὐχ ἧττον εἰς συνάφειαν μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς καὶ ἀκτινοβόλου ἐκείνης πλειάδος τῶν ἡρωΐδων, ἐκτὸς τῆς Λαίδης Μάκβεθ, αἵτινες δικαίως θεωροῦνται παρ' ὅλων τῶν αἰσθητικῶν ἀπὸ τοῦ Schelling μέχρι τοῦ Taine ὡς οἱ ἑπτὰ μεγαλείτεροι ἀστέρες τοῦ σακισπηρείου στερεώματος.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὀκτὼ τούτων ἡρωΐδων νομίζομεν ὅτι εὐσταθῶς ὑπεστηρίξαμεν τὰς δύο ἡμῶν αἰσθητικὰς θέσεις, ἃς ἐν ἀρχῇ τῆς μελέτης ταύτης διεγράψαμεν, ἤτοι περὶ τῆς *ἐσωτερικῆς συγγενίας ὅλων σχεδὸν τῶν σακισπηρείων γυναικῶν*, ὡς καὶ περὶ τῆς *εὐγενεῦς ἰδέας ἣν ὁ μέγιστος ποιητὴς ὅλων τῶν αἰώνων ἔχει περὶ τῆς Γυναικός*.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν πρώτην οὐδόλως ἀποκρύπτομεν ὅτι λίαν δυσχερὲς ἦτο τὸ ἐγχείρημα, καίτοι ἐξελέξαμεν τὸ ἀπομεμονωμένον, οὕτως εἰπεῖν, σύστημα, ἐξετάσαντες ἑκάστην ἡρωΐδα ἀποκεχωρισμένην πάσης ἄλλης, καὶ οὐχὶ καθ' ὁμάδας καὶ κύκλους, καίτοι δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν παρετήρησαν τὸν κατὰ ζεύγη παραλληλισμὸν τῶν σακισπηρείων ἡρωΐδων, τῆς Μιράνδας μετὰ τῆς Ἰουλίας, τῆς Κορδηλίας μετὰ τῆς Ὀφηλίας, τῆς Δυσδαιμόνας μετὰ τῆς Ἰμογήνης. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν ἡμῶν θέσιν, ἤτοι περὶ τῆς εὐγενοῦς ἰδέας ἣν ἔχει ὁ Σακισπῆρος περὶ τῶν γυναικῶν, τοῦτο ἀριδήλως ὡς ἡμῖν δοκεῖ, κατεδείχθη, ἔκ τε τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκλογῆς τῶν ἡρωΐδων, καὶ ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν χαρακτηριστικωτέρων μερῶν τῶν οἰκείων δραμάτων, ἐν οἷς τὸ Ἦθος καὶ τὸ Πάθος, οἱ δύο οὗτοι τῆς τραγῳδίας παράγοντες, ἀρθόνως εἰσὶν ἐπικεχυμένα.

Ἀποχαιρετίζοντες ἤδη τὸ ἀκτινοβόλον θέατρον ἐκ τῶν θεωρείων τοῦ ὁποίου, πανοραματικῶς, οὕτως εἰπεῖν, καὶ παροδικῶς ἐπαρουσιάσαμεν τὰς μεγαλοψύχους τοῦ Σακισπήρου γυναῖκας εἰς τοὺς προσφιλεῖς ἡμῶν ἀναγνώστας, ῥίπτομεν ἤδη τὴν χρυσοπάρυφον αὐλαίαν ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως ταχέως, ὑποσχόμενοι νὰ ἀναπετάσωμεν αὐτὴν ἐπὶ μακρὸν ἐν εὐθετωτέρῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ

ΝΕΩΤΑΤΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

1789—1890

Χαρακτηρισμὸς Γάλλων καὶ Γερμανῶν. — Ἡ ἥττα τῶν Γάλλων ἦν οὐ μόνον ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ πολιτείᾳ. Πρὸ τοῦ πολέμου τούτου ἡ Γαλλία ἦν τὸ πύθιον μαντεῖον τῆς πολιτικῆς. Οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος τῇ πρώτῃ ἑκάστου ἔτους ἀνεμένοντο ὡς θεσπέσια ῥήματα Πυθίας. Ἡ Γαλλία ἦν ἡ στρόφιγξ, περὶ ἣν ἐστρέφετο σύμπασα ἡ πολιτικὴ τῶν ἐθνῶν. Εἰρήνη καὶ πόλεμος ἀνεμένοντο ἐκ τῶν Παρισίων. Καὶ οὐ μόνον ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικόν· ἔτι τῶν ἐθνῶν βίον εἰσήρχετο τὸ ὅμμα τῆς Γαλλίας καὶ πολλάκις τὰ μικρὰ μάλιστα ἔθνη ἐρρύθμιζον τὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν πολιτικῆς κατὰ τὰ βουλεύματα καὶ κελεύσματα τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων. Ἡ Γαλλία ὡς σύμμαχος ἦν τὸ καύχημα τῶν ἐθνῶν καὶ ὡς ἐχθρὰ ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος. Ὅλως δὲ ἀλλοία παρέστη τοῖς ὄμμασι τῶν ἐθνῶν ἡ Γαλλία εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρώτης ἥττης τῶν Γάλλων ἐν τῷ ἀπαισίῳ αὐτῇ τούτῳ πολέμῳ. Ὁ μὲν *Ναπολέων* παρίστατο οὐχὶ πλέον τὸ μαντεῖον τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ὁ κυβευτικὸς ἐκεῖνος τῶν χρηματιστηρίων χρηματιστής, ὁ τῶν σιδηροδρόμων μεσίτης, ὁ τῆς πολιτικῆς ἀγυρτείας, καπηλείας καὶ τοῦ ψεύδους πατήρ, ὁ ἀπατεὼν τῶν ἐθνῶν, ὁ ὑποκριτὴς τοῦ τῶν ἡγεμόνων θεάτρου καὶ διὰ τὴν αἰσχρὰν αὐτοῦ παράδοσιν ἐν τῷ Σεδὰν ὁ εὐτελέστατος τῶν δειλῶν καὶ ὁ ἀφιλοτιμότατος τῶν ἡγεμόνων, ὁ κατασχύνας τὴν γοητείαν τῆς ναπολεοντείου δυναστείας καὶ ἀμαυρώσας τὴν τοῦ γαλλικοῦ ἐπὶ πολεμικῇ ἀρετῇ καὶ φιλοτιμίᾳ ἔθνους αἴγλην. Τοιοῦτος δὲ δειχθεὶς περιεφρονήθη ὑπὸ τῶν ξένων, ἐμισήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ οὐδενὸς τὸν οἶκτον ἐπεσπάσατο φεύγων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καὶ οὐδαμοῦ οὐδένα εἰς δάκρυα ἐκίνησεν οὐδ' ἀποθνήσκων. Ἡ δὲ Γαλλία ἔπαθεν ὁμοίας συμφορὰς εἰ μὴ πολλῷ μείζους τοῦ Ναπολέοντος. *Πολιτικῶς* αὕτη ἐστερήθη τῶν πρωνομιῶν, οὕτως εἰπεῖν, ὧν ἀπέλαυε πρὸ τοῦ πολέμου. Οἱ Παρίσιοι δὲν εἶνε πλέον ὁ πολιτικὸς τῆς πολιτικῆς ἀστήρ· τὰ πρωτεῖα περιῆλθον εἰς χεῖρας ἄλλου. *Στρατιωτικῶς* δὲ ἔπαθε πολλῷ μείζονα συμφοράν. Ἡ πολεμικὴ αἴγλη τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πολεμικῆς ἐν γένει τέχνης ἠμαυρώθη, ἡ δόξα ἠφανίσθη καὶ τὰ ἐκεῖθεν διδάγματα τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ τῆς στρατηγικῆς μεγαλοφυΐας καὶ ἐπινοήσεως, ἅτινα, ἐκεῖνα μὲν ἀπὸ τοῦ περιωνύμου Βωβάνος, ταῦτα δ' ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ναπολέ-

οντος ἐθεωροῦντο τὰ κράτιστα τῆς οἰκουμένης καὶ ἐσαεὶ ὑπέρτερα πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἀπὸ τοῦ πολέμου τοῦ 1870 ἔχουσι μόλις τὰ δευτερεῖα. Ἀλλὰ μείζων ζημία καὶ ὀλεθρία τοῖς Γάλλοις εἶνε ἡ ἀπώλεια τῆς τιμῆς τῆς ἀπαραμίλλου ἀνδρείας, ἣς ἀπέλαυον οἱ Γάλλοι πρὸ τοῦ πολέμου τούτου. Οἷοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ ἐθεωροῦντο οἱ Σπαρτιᾶται καὶ ἦσαν οἱ πρωτεύοντες στρατοὶ τοῦ κόσμου, ὁ δὲ Σπαρτιάτης ἦν ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τῆς γῆς στρατιώτης, ὁ ἀήττητος, ὁ τύπος τοῦ τελεωτάτου πολεμιστοῦ, τοιοῦτοι ἀναντιλέκτως οἱ Γάλλοι ὅπου Γάλλοι ἐκεῖ καὶ νίκη. Ἀλλ' ἀλλοίαν μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἔχουσιν οὗτοι θέσιν ἐν τοῖς στρατοῖς τῶν ἐθνῶν. Δυσκόλως ἀμνημονεῖ ὁ κόσμος τῶν οἰκτρῶν ἡττῶν τῶν Γάλλων, καθ' ἃς ἐδείχθησαν ἀσυγκρίτως ὑποδεέστεροι οὐ μόνον τῶν Πρώσσων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἥττονος λόγου στρατῶν. Ἐν τῷ πολέμῳ τοῦ 1870 ἀπεδείχθη ὅτι ἡ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ σύνταξις ἦν πλημμελής, ἡ γυμνασία αὐτοῦ ἀτελής, ἡ παιδεία ὀλίγη καὶ παρ' ὀλίγοις. Οἱ πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἦσαν κατασκευάσματα, ὡς εἴρηται, μᾶλλον τῆς πολιτικῆς εὐνοίας καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξαχρειώσεως. Τὸ ὑλικὸν τοῦ πολέμου ἐν συνόλῳ μὲν πολύ, κατὰ ποιὸν δὲ πολλῷ τοῦ τῶν ἀντιπάλων ὑποδεέστερον. Ἡ στρατηγικὴ τέχνη παραβαλλομένη πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἐλλιπής. Τὸ δὲ φρόνημα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἀσθενὲς καὶ ἀσταθές. Ἡ ὀλιγοψυχία καὶ φιλοζωΐα ἴδιον τῶν διεφθαρμένων στρατῶν ἐδείχθη εἰδεχθεστάτη. Οὐδαμοῦ οὐδέποτε οὐδενὸς ἔθνους στρατὸς ἠχμαλωτίσθη τόσος ἀθρόος, ὅσος γαλλικός· περὶ τὸ ἓν *ἑκατομμύριον* ὑπολογίζονται ἐν συνόλῳ οἱ αἰχμαλωτισθέντες, Γάλλοι στρατιῶται συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐθνοφυλάκων. Οὐδ' ἐπὶ τοῦ Δαρείου τοῦ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατατροπωθέντος, ὅτε ὁ περσικὸς στρατὸς ἢ ὁ τὰ μάλιστα θηλυδρίας, ἄσωτος καὶ διεφθαρμένος ἐγένετο τόση αἰχμαλωσία, καίτοι Πέρσαι πολλῷ πλείονες τῶν Γάλλων παρῆσαν ἐν ταῖς δύο τελευταιαις καὶ καταστρεπτικωτάταις αὐτοῖς μάχαις, ἐν Ἰσσῷ δῆλα δὴ καὶ Ἀρβήλοις. Ἡ μεγίστη αὕτη αἰχμαλωσία ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ τῶν πολέμων καταδείκνυσιν ἀριδηλότατα τὴν κατάπτωσιν τοῦ τῶν Γάλλων φρονήματος καὶ τὸ ἀφιλότιμον, οὗπερ συνήθως αἴτιον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν εἶνε ἡ ἠθικὴ ἐξαχρείωσις, τὸ ἀβροδίαιτον· εἶνε τὸ φανερὸν σημεῖον τῆς σωματικῆς ἐκλύσεως καὶ τῆς ἐλλείψεως γενναίας καρδίας παλλούσης ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἔθνους· εἶνε τὸ ἀλάνθαστον τεκμήριον ὅτι τὸ *μεγαλόγνωμον καὶ φρονηματῶδες*, οὗπερ ἀνάγκη νὰ ἐμφορῆται πᾶς στρατός, ἀπεσβέσθη ἐντὸς τῶν κυμάτων τῶν παθῶν καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς τρικυμίας. Ὅσον δ' ἀποβλέπει εἰς τὴν *στρατηγικὴν* τό τε γενικὸν καὶ τὰ καθ' ἕκαστον ἐπιτελεῖα καὶ οἱ στρατάρχαι καὶ στρατηγοὶ σύμπαντες ὁμοῦ καὶ ἕκαστος χωρὶς καθάπερ καὶ οἱ ὑποδεέστεροι ἀξιωματικοὶ ἐδείχθησαν ὄντως νήπιοι. Ἀπαιδευσία καὶ ἀνεπιστημοσύνη, διχογνωμία καὶ διχόνοια, σύγχυσις καὶ σαλος ἐν γαλήνῃ, τελεία παράλυσις πάσης στρατηγικῆς τέχνης, ἀλαζονία δὲ καὶ κουφότης θράσος ἐν λόγοις καὶ ἀθυμία ἐν ἔργοις κατάδηλα καθίσταντο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ πολέμου παρὰ τοῖς ἡγουμένοις τῶν Γάλλων· ὅτε ἡττῶντο αἰσχρῶς ἐλάσσονες κατά τι Γάλλοι πρὸς πλείονας Γερμανοὺς μαχόμενοι, ἠτιῶντο τὴν ὀλιγότητα· ὅτε δὲ πολλῷ πλείονες ἡττῶντο ὑπὸ ἐλασσόνων, ἠτιῶντο τὴν πονηρίαν ἢ ἄλλο τι τῶν ἐχθρῶν· ὅτε δὲ κατατροποῦνται ἴσοι πρὸς ἴσους, αἰτιῶνται ἀλλήλους, οἱ ἀξιωματικοὶ τοὺς στρατιώτας καὶ οὗτοι ἐκείνους. Ὑπερτεροῦντες ἐν ἀψιμαχίᾳ κηρύττουσιν ἑαυτοὺς νικητὰς νίκης μεγάλης καὶ ἐνδόξου· ἡττώμενοι δ' ἐν κρατερᾷ μάχῃ ὑποβιβάζουσι τὸ μέγεθος τῆς νίκης καὶ τὸν ἴδιον ὄλεθρον. Τὴν αἰσχρὰν φυγὴν καλοῦσιν ὑποχώρησιν καὶ τὴν παράδοσιν σύμβασιν. Διασκορπιζόμενοι ἢ δυσκόλως ἢ οὐδόλως συνηθροίζοντο αὖθις· πᾶν ἐπίτευγμα οὐδὲν ὄφελος παρέχει, πᾶν δ' ἀπότευγμα πληροῖ τὰς ψυχὰς αὐτῶν δέους καὶ ἀνανδρίας. Οὔτε τὸ σύνολον τῶν Γάλλων οὔτε ἄτομα ἐπεδείξαντο ἔργον τι μέγα καὶ θαυμαστόν· τοὐναντίον οἱ μεγάλοι καὶ θαυμαστοὶ ἐδείχθησαν μικροὶ καὶ κοινοί· καὶ αὐτὸς ὁ μυθικὸς ἥρως θεωρούμενος Σωτήριος Βούρβαχης ἐδείχθη πατὴς ἐν τῇ στρατηγικῇ. Περὶ Ναπολέοντος περιττὸν ὅλως εἰπεῖν ὅτι ἐνεκόλαψεν, ὡς εἴρηται, τῇ λαμπρᾷ τῶν πολέμων γαλλικῇ ἱστορίᾳ στίγμα ἀνεξάλειπτον, τῷ δὲ οἴκῳ τῶν ἐνδόξων Ναπολεοντιδῶν ὄνειδος αἰώνιον. Ἀλλοίαν δ' ὅλως εἰκόνα παρέχει ὁ γερμανικὸς στρατός· εὔρωστος τὸ σῶμα, ἀκμαῖος τὸν νοῦν πεπαιδευμένος· δεινὸς ἐν ἔργοις, μέτριος ἐν λόγοις. Τὸ ἀρχιστρατηγεῖον αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ πολέμου διατελεῖ ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ. Ἡ τριὰς Γουλιέλμος, Μόλτκε καὶ Βίσμαρκ ὡς ἀδελφοὶ ἐργάζονται πανταχοῦ· πᾶσα εὐτυχία ἐνθαρρύνει καὶ πᾶν ἀτύχημα κρατύνει τὸ φρόνημα αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ φρόνημα ἐπλήρου καὶ τοὺς στρατάρχας μέχρι τοῦ ἐσχάτου στρατιώτου. Τὸ μεγαλόγνωμον καὶ φρονηματῶδες τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, ἡ εὐσταθεια καὶ ἡ παρδιμιώδης τῶν Γερμανῶν καρτερία, ἡ σύνεσις, ἡ μετριοφροσύνη, τὸ ἀσάλευτον ἐν τῷ σάλῳ τῶν μαχῶν καὶ ἐν ταῖς δεινοτάταις ταλαιπωρίαις, τὰ ὅλως ἀντίθετα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τηροῦνται ἀμείωτα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ πολέμου. Ἡ *ἀπαραλλαξία* εἶνε τὸ κύριον τοῦ Γερμανοῦ μαχητοῦ προτέρημα· τὸ δ' *εὐαλλοίωτον* καὶ *εὐεπίφορον* εἰς μεταβολὰς εἶνε τὸ κύριον τοῦ Γάλλου στρατιώτου ἐλάττωμα. Ἀπὸ τῆς 4 Αὐγούστου 1870 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1871 διηγωνίσαντο οἱ Γερμανοὶ πρὸς τοὺς Γάλλους ἐν 23 μάχαις: *Βαϊσεμβούργου*, Βέρτ, Σααρβρύκεν, Πάνζ, Μαρσλατούρ, *Γραβελότης*, Βωμοῦ, *Σεδάν*, *Μέτς*, τριῶν τῆς Αὐρηλίας, Ἀμβιανοῦ, Σιαμπινῆς, Βρῆς, Βωζανσῆς, Βαπώμης, Βανδώμης, Λεμάνσης, Ἐρικούρης, *Βελφόρης*, Ἁγίου Κοϊντίου καὶ *Ἁγίου Κλαυδίου*. Ἦσαν μὲν πλείονες οἱ Γερμανοὶ ἐν τῇ τῆς Γραβελότης 270,000

κατὰ 210,000 Γάλλων καὶ ἐν Σεδὰν 210,000 κατὰ 150,000· ἀλλ' ἦσαν πλείονες οἱ Γαλλοι ἐν ταῖς τῆς Αὐρηλίας 200,000 κατὰ 100,000 καὶ ἐν Μαρσλατούρ 160.000 κατὰ 45.000 Γερμανῶν καὶ ἐν Ἐρικούρῃ 100,000 κατὰ 30,000. Καὶ ὅμως ἐν ἐκείναις καὶ ἐν ταύταις κατετροποῦντο οἱ Γάλλοι ὁμοίως καὶ φονευόμενοι ὀλίγοι συνελαμβάνοντο πλεῖστοι ὑγιεῖς ὡς πρόβατα ἐν σηκῷ· τοὐναντίον οἱ Γερμανοὶ φονευόμενοι πολλοὶ ἠχμαλωτίζοντο ὀλίγιστοι· 10,000 Γερμανοὶ καθ' ὅλον τὸν φρικτὸν πόλεμον ἠχμαλωτίσθησαν· ἓν ἑκατομμύριον δὲ Γάλλοι! Μία σημαία ἢ δύο ἐκυριεύθησαν γερμανικαί· πολλαὶ δ' ἑκατονταδες ἀετῶν καὶ σημαιῶν γαλλικῶν. Ἡ αὐτὴ δυσαναλογία καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἐκπληκτικοῦ πολέμου πράγμασιν, ὀργάνοις καὶ ὅπλοις. Ἀνάριθμα τὰ ὑπὸ Γερμανῶν λαφυραγωγηθέντα· τηλεβόλα, λογχοφόρα ὅπλα, θώρακες, πολέμου ἐν γένει ἐφόδια ἄπειρα ἐγένοντο λάφυρα τοῦ πολέμου. Ἐν πᾶσι τούτοις τῶν μαχῶν τοῖς συμβεβηκόσιν οἱ Γερμανοὶ οὔτε τρέποντες τὸν ἐχθρὸν ἐμεγαλαύχουν οὔτε τρεπόμενοι ἐλιποψύχουν. Οἱ Γάλλοι ὡς ἰθαγενεῖς σπανιώτατα κατέλυον ἐν ὑπαίθρῳ τοὐναντίον δὲ οἱ Γερμανοὶ ἄτε ξένοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατεκλίνοντο ἐπὶ πεπηγότος καὶ κεκαθυγρου ἐδάφους, ἐπὶ βαθείας χιόνος· ἀλλαχοῦ τε καὶ μάλιστα ἐν ταῖς περὶ Βανδώμην καὶ Λεμάνσην μάχαις οἱ Γερμανοὶ διήγον ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐν τοῖς τέλμασιν, διενυκτέρευον τὰς μακρὰς τοῦ Ἰανουαρίου ψυχροτάτας νύκτας καὶ ἑκοιμῶντο ἐπὶ θάμνων καὶ χόρτων ἀποτινάσσοντες τὴν χιόνα καὶ τοὺς κρυστάλλους. Καὶ ὅμως οὐδέποτε ἐλιποψύχησαν· τὸ πλεῖστον δὲ τοῦ χρόνου διήρχοντο μάλιστα ᾄδοντες ᾄσματα πολεμικὰ ἐγείροντα τὸ θυμοειδὲς καὶ πολεμικὸν τῆς ψυχῆς. Οὐδεὶς ποὺ ποτε τῶν ταλαιπωρηθέντων Γερμανῶν ἀπέρριψε τὸ ὅπλον αὐτοῦ θεωρῶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὡς τὸ ἱερὸν τῆς πατρίδος καὶ τῆς τιμῆς σύμβολον. Κατὰ χιλιάδας δ' ἔρριπτον καθ' ὁδὸν οἱ ἡττηθέντες Γάλλοι στρατιῶται τοῦ ἀκαταπονήτου Ἕλληνος στρατηγοῦ Βούρβαχη τὰ ἑαυτῶν ὅπλα ὅτε εἰσήρχοντο εἰς Ἐλβετίαν καταρώμενοι καὶ ἀρχηγοὺς καὶ πατρίδα καὶ ἑαυτούς. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συνέλεγον οἱ ὁδοιπόροι καὶ οἱ πέριξ κάτοικοι ἀπειράριθμα ξίφη, λογχοφόρα ὅπλα καὶ πολεμικὰς σκευὰς ἀπερριμμένα ὑπὸ των Γάλλων στρατιωτῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι ηὔχοντο ἑαυτοῖς μυρίους θανάτους ἀντὶ τῆς κακοπαθείας καὶ στερήσεως τῶν οἴκοι ἀναπαύσεων! Ὁ μὲν Γερμανὸς καὶ δεινὰ πάσχων ἔχαιρεν· ὁ δὲ Γάλλος στερούμενος ἀπολαύσεων ἐγόγγυζεν. Ὅσον δ' ἀποβλέπει εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ὅπλων οἱ Γερμανοὶ ὑπερηκόντισαν τοὺς Γάλλους. *Τακιφλεγῆ* ὅπλα μετεχειρίζοντο ἐν μέτρῳ κατὰ τὰς βολὰς οὔτε πολὺ ταχέως οὔτε πολὺ βραδέως οὔτε πολὺ ἐγγὺς οὔτε πόρρω, ὥστε αἱ σφαῖραι αὐτῶν σπανίως ἀπετύγχανον· τοὐναντίον δὲ οἱ Γάλλοι ἀμέτρως ἔβαλλον καὶ πόρρωθεν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν· ἀγνοοῦντες ἢ ἀμνημονοῦντες ὅτι τὰ σασσεπὼ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔβαλλον ὑψηλότερον τοῦ δεόντος ἐγγὺς γενόμενοι τοῦ ἐχθροῦ καθίσταντο ὅλως ἀβλαβεῖς. Τοῦτο δὲ γινώσκοντες οἱ Γερμανοὶ ἠνάγκαζον τοὺς Γάλλους νὰ ἐκκενῶσι πόρρωθεν τὰ ὅπλα καὶ εἶτα ἐν ὁρμῇ ἐπιπίπτοντες αὐτοῖς ἵνα ἐγγὺς ὅσον ἔνεστι γένωνται ἥττον ἐβάλλοντο. Τὸ δὲ πυροβολικὸν τῶν Γερμανῶν ἐδείχθη πανταχοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν καὶ ἐν ταῖς πολιορκίαις ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον τοῦ τῶν Γάλλων· ὅσον δὲ ἀποβλέπει μάλιστα εἰς τὴν εὐστοχίαν οἱ Γερμανοὶ ἦσαν ἀπαράμιλλοι. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ *πυροβολικὸν* τῶν Γερμανῶν κατὰ μέγα μέρος ἔκρινε τὰς μάχας καὶ τὰς πολιορκίας. — Ἐν δὲ τῶν σπουδαιοτέρων μυστηρίων τοῦ Μόλτκε καὶ τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου ἐν γένει ἦν καὶ τοῦτο ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ ὅτι καὶ νικῶντες ἢ κλίνοντες, διώκοντες ἢ ὑποχωροῦντες οἱ Γερμανοὶ καὶ ἀναπεπταμένα τὰ κέρα ἔχοντες καὶ διασπώμενα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τάχιστα *συνηνοῦντο καὶ παρετάσσοντο* ὡσανεὶ μηδὲν ἐγένετο καὶ ὡσεὶ αἱ φάλαγγες ἦσαν πάντοτε ἀδιάλυτοι. Τὸ δὲ ἔτι σπουδαιότερον ὅτι *ὑπελόγιζον* τόσον ἀκριβῶς τὰς ἀποστάσεις, ὥστε μαθηματικῶς ἀφικνοῦντο ὅπου ἦν αὐτοῖς συγκείμενον καὶ ὡρισμένον. Δι' ἀκριβῶν ὑπολογισμῶν προσδιώριζον τὰς κινήσεις καὶ προὐνόουν τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἐχθρῶν. Εἴρηται ἤδη πῶς προϋπελόγισε τὸ ἐπιτελεῖον τὸν ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισμὸν τῶν Γάλλων ἐν Σεδὰν καὶ τὴν ἐκεῖ κρίσιν τοῦ πολέμου. Καὶ κατὰ πάντα ἠλαττοῦντο οἱ Γάλλοι· ἅπαξ τρεπόμενοι ἢ σπανιώτατα ἡνοῦντο ἤ, ὃ καὶ συνηθέστατον, οὐδέποτε συνήρχοντο, ἀλλὰ διεσπείροντο καὶ κατεκερματίζοντο εἰς ἀσύντακτα σώματα, ἅτινα οὐδέποτε πλέον ἀνεπλήρουν τὰς τάξεις τῶν παρατάξεων. Πᾶσα ἥττα συνεπήγαγε καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Εἴρηται ἤδη ὅτι οὔτε μετὰ τὸ Σεδὰν οὔτε μετὰ τὸ Μέτς ἠδυνήθησαν οἱ στρατοὶ νὰ συνταχθῶσιν ἐκ νέου· καὶ αἱ τέσσαρες στρατιαὶ τοῦ Λίγηρος καὶ τελευταῖον τοῦ Βούρβαχη ἅπαξ κατατροπωθεῖσαι οὐδέποτε πλέον συνετάχθησαν, ἀλλὰ διελύθησαν ὡς ἱστὸς ἀράχνης ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Τοῦτο δὲ ἦν καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν αἴτιον τῆς πανωλεθρίας τῶν Γάλλων. Περὶ δὲ τῶν *ἐπιμελητηρίων* περιττὸν εἰπεῖν ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς σπανίως εἶχεν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τακτικῶς τὰ σιτηρέσια αὐτοῦ καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἐφόδια, καίτοι αἱ ἀποθῆκαι βρίθουσαι τούτων ἐλαφυραγωγοῦντο μεθ' ἑκάστην ἥτταν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Οὐδεὶς ἀμνημονεῖ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τοῦ ὑπὸ τὸν Βούρβαρην γαλλικοῦ στρατοῦ, ὅστις ὡς βάρβαρος συρφετὸς εἰσήρχοντο πεινῶντες καὶ γυμνητεύοντες καὶ ἀνυπόδητοι εἰς τὴν φιλόξενον Ἐλβετίαν, καίτοι οἱ Γάλλοι ἐκ μόνου τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐκαραδόκουν τὴν αὐτῶν σωτηρίαν. Οὐδὲ κομβίον, διεκήρυξεν ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου, ἐλλείπει τῷ στρατῷ· καὶ ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ἐν πολλοῖς τῶν τοῦ πολέμου ἐφοδίων καὶ τροφημάτων νοθεία δεινὴ καὶ ἀπάνθρωπος ὑπῆρχεν. Σῖτος ἐφθαρμένος, ἄρτος σαπρός, πυρῖτις νενοθευμένη οὐχὶ σπανίως ἐδίδοντο τῷ στρατῷ· ὅπερ καταδήλον καθιστᾷ

τὴν αἰσχροκέρδειαν τῶν ἐπιτετραμμένων καὶ τὴν διαφθορὰν τῶν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ὑπαλλήλων καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν τῶν ἀναλαβόντων τὰ τῆς τροφῆς τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐνδυμασίας. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ *θεραπευτήρια* ἦσαν πάντοτε οἷα ἔδει, πλήρη καὶ αὐτάρκη. Τούτων πάντων ἕνεκα καὶ ἄλλων φανερῶν καὶ κεκρυμμένων αἰτίων προῆλθεν ἡ πανωλεθρία τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ καταισχύνη τῆς Γαλλίας. Τάτυχήματα τῆς Γαλλίας ταῦτα ὑπερύψωσαν τὰ εὐτυχήματα καὶ τὴν δόξαν τῆς Γερμανίας *στρατιωτικῶς* καὶ *πολιτικῶς*. Καὶ στρατιωτικῶς μέν, διότι ἔκτοτε ἡ Πρωσσία κατέστη πρώτη στρατιωτικὴ δύναμις· οὐδὲν πολεμικὸν ζήτημα, τό γε νῦν, ἐφ' ὅσον ἡ κατάστασις στρατιωτικῶς τῶν ἐθνῶν εἶνε οἵα τανῦν, δύναται ἄνευ τῆς Γερμανίας νὰ ἐπιλυθῇ. Ὁ Ἄρης ἀπεδήμησεν ἐκ Παρισίων εἰς Βερολῖνον καὶ ἐκεῖ ἐνδιαιτᾶται μέχρι τοῦ νῦν ἀδιάσειστος. Ὁ κόσμος πρὸ τοῦ 1870 λέγων πραγματικόν, ἀληθῆ στρατόν, ἐνόει τὸν γαλλικόν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἐντεῦθεν ἐννοεῖ τὸν πρωσσικὸν καὶ ἐν γένει τὸν γερμανικόν. Καὶ *πολιτικῶς* δέ, διότι ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τῆς Γερμανίας ἐξησφάλισεν αὐτῇ καὶ τὴν *πολιτικήν*. Ἡ Πυθία δὲν χρησμολογεῖ πλέον ἐν Παρισίοις, ἀλλ' ἐν Βερολίνῳ. Ὁ δαιμόνιος Βίσμαρκ διὰ τῶν νέων ἑκάστοτε ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοουμένων πολιτικῶν συνδυασμῶν καὶ συνδέσμων κατορθοῖ ἵνα ὁ πολιτικὸς βίος συμπάσης τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν μέρει τῆς Ἀνατολῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Βερολίνου. Ἡ ἐν εἰρήνῃ ἰσορροπία πρὸς διατήρησιν αὐτῆς ταύτης κατέστη ἤδη δόγμα, ὅπερ ἐπικυροῖ ἔργῳ τὴν δύο ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ 1870 ἐξενεχθεῖσαν γνώμην τοῦ Μόλτκε εἰπόντος: «Σκοπὸς τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν εἶνε νὰ διαπλάσωμεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Εὐρώπης *δύναμιν* [γερμανικήν], ἥτις μὴ οὖσα κατακτητικὴ ἔσται οὕτως ἀκμαία, ὅπως ἀπαγορεύῃ τοῖς γείτοσι τὸν πόλεμον». Τὴν δήλωσιν ταύτην βλέπομεν ἔργῳ κυρουμένην καὶ νῦν, ὅτε ἡ τάλαινα Κρήτη ἐγείρει κεφαλὴν ὅπως ἀποτινάξῃ τὸν μυσαρὸν τῆς βαρβαρότητος ζυγόν, δηλοῦντος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ὅτι οὐδαμοῦ χάριν τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ ἔθνους ταραχθήσεται ἡ εἰρήνη· διότι τοῦτο παραβλάπτει τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας! Τὸ δόγμα τῆς αἰωνίου εἰρήνης ἐπανέλαβεν καὶ ὁ Γουλιέλμος Α' (1871) ἅμα γενόμενος αὐτοκράτωρ ἐν Βερσαλλίαις, ὡς εἴρηται, ἐν τῇ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τὸν κόσμον προκηρύξει, εἰπών: «Ἡμᾶς δὲ καὶ τοὺς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀξιώματι διαδόχους ἡμῶν εἴθε ἀξιώσοι ὁ θεὸς νὰ ὦμεν ἡγέται τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας οὐχὶ ἐν πολεμικαῖς κατακτήσεσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις τῆς εἰρήνης ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας, ἐλευθερίας καὶ τοῦ κοινοῦ πολιτισμοῦ». Ἄρα αἱ ἐλπίδες τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει, κἀκεῖθεν, ὅθεν ἤλπιζον, κεναὶ νῦν τε καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα! Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰρηνικὴ αὕτη πολιτικὴ ἀρέσκει ταῖς πλείσταις τῶν *δυνάμεων*, Ἀγγλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἄρχουσι, καὶ μάλιστα τοῖς τυράννοις, οἷοι οἱ Μουσουλμάνοι, φαίνεται ὅτι—ἐὰν μή τις ἄλλος κραταιότερος ἐν πολέμῳ γνώμων, φέρ' εἰπεῖν, Ῥωσσία καὶ Γαλλία ἀντικαταστήσῃ τὸ εἰρηνικὸν δόγμα δι' ἄλλου πολεμικοῦ,—ἐπὶ μακρὸν ἰσχύσει πρὸς ὄλεθρον τῶν δουλευόντων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τοιαῦτα τάποτελέσματα τοῦ φοβεροῦ πολέμου τοῦ 1870-1871. Ἡ Γαλλία κατέπεσε πρὸ πάντων στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς, ἡ δὲ Πρωσσία ὑψώθη καὶ δι' αὐτῆς ἅπασα ἡ Γερμανία τοσοῦτον, ὅσον οὐδέποτ' ἄλλοτ', ἀφ' ὅτου τὰ δύο ταῦτα ἔθνη ἐνεφανίσθησαν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ δρῶντα ἐν πολέμοις καὶ ἐν τῷ πολιτισμῷ, εἴτε μόνον ἑκάτερον εἴτε ἀμφότερα ἐν φιλίᾳ ἢ ἔχθρᾳ διατελοῦντα· ὑψώθη δὲ διὰ τῆς Πρωσσίας καὶ ἡ Γερμανία ἐν γένει, διότι συνετελέσθη, ὅπερ πάντοτε οἱ Γερμανοὶ ἐπεζήτουν: *ἡ ἕνωσις*. Τούτου δὲ ἕνεκα δικαιότατα ὁ δαφνοστεφὴς Γουλιέλμος ἐν τῷ πρὸς τὴν βουλὴν τῶν Γερμανῶν λόγῳ (21 Μαρτίου) διεκήρυξεν ὅτι διὰ τοῦ πολέμου συνετελέσθη ὅ τι ἀπ' αἰώνων ἐπεζητεῖτο, ἡ ἕνωσις δηλα δὴ τῆς Γερμανίας καὶ ἡ δι' αὐτῆς διαρρύθμισις τοῦ γερμανικοῦ κράτους, ἡ ἐξασφάλισις τῶν ὁρίων καὶ ἡ ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους. Ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ συνείδησις τῆς γερμανικῆς ἑνώσεως ἦν πάντοτε ζωηρὰ καὶ ἀκμαία ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ, καίτοι ἔστιν ὅτε ἐφαίνετο ἕνεκα ἐναντίων περιστάσεων ἐκλείπουσα· ἐκυρώθη δὲ διὰ τοῦ ἐν τοῖς πεδίοις τῶν πρὸς τοὺς Γάλλους μαχῶν ἐκχυθέντος γερμανικοῦ αἵματος. Πρὸς συντήρησιν δὲ καὶ στερέωσιν τῆς αὐτοῦ ἑνότητος τὸ γερμανικὸν ἔθνος ἔχει ἀνάγκην ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἐν τῇ εἰρήνῃ ἀναπτύξεως. Τέκνα ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἀποκεχωρισμένα ἐκ τῆς κοινῆς μητρὸς Γερμανίας δὲν δύνανται ταχέως νὰ ἑνωθῶσι κατὰ πάντα· διότι ὁ κατὰ μόνας βίος τῶν μικρῶν ἡγεμονιῶν παρήγαγεν ἴδιον ἑκάστῃ πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον, ὅστις δεῖται χρόνου ὅπως τροποποιηθεὶς καταλλήλως συγκερασθῇ εἰς ἕνα ὁμοιόμορφον καὶ αὐτάρκη. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι πρόσωπα, ἅτινά ποτε εἶχον ὑπεροχὴν ἢ συμφέροντα ἐν ταῖς καθ' ἑκάσταις ἡγεμονίαις τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχουσι καὶ ἴδιαι ἐπιθυμίαι καὶ ὁρμαὶ διάφοροι τῆς ἡνωμένης συμπάσης Γερμανίας. Ἡ ἔκλειψις τῶν προσώπων τούτων, ἡ σὺν τῷ χρόνῳ οἰκειότης πρὸς τὸ νέον καθεστὼς ἀπαιτοῦσι χρόνον εἰρήνης, ὅπως ἡ Γερμανία στρέφουσα πάντοτε τὸ ὅμμα αὐτῆς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ κράτους ὁσημέραι συνδέῃ καταλλήλως καὶ ἐρρύθμως τὰ διάφορα αὐτῆς μέλη, ἵνα οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ ἡ γερμανικὴ ὁμοσπονδία συγχωνευθῇ ἐν μιᾷ ἀδιαιρέτῳ Γερμανίᾳ ὑρ' ἕνα ἡγεμόνα καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους. Ὁ σκοπὸς οὗτος τῆς ἡνωμένης Γερμανίας φαίνεται μὲν ἁπλοῦς, ἀλλ' εἶνε δυσχερέστατος, διότι εὐκολώτερον πολλάκις ἔθνη διαφόρου καταγωγῆς ἵνα συγχωνευθῶσιν ἢ ὅμαιμα καὶ ἀδελφά. Μάρτυς ἀψευδὴς ἡ ἀρχαία Ἑλλάς· ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τῆς πτώσεως οὐδέποτε ἐγένετο ἕνωσις ἐν ἑνὶ ἑλληνικῷ κράτει καίτοι ἡ γλῶσσα, ἡ θρησκεία, ἡ καταγωγή, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ οἱ πόθοι ὅσον ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς μὴ Ἕλληνας ἦσαν οἱ αὐτοί. Καὶ ὅμως οἱ Ἕλληνες, καίπερ πάντα ἔχοντες τὰ ἑνὸς κράτους πανελληνίου συστατικά, οὐδέποτε ἡνώθησαν· τούτου δὲ καὶ ἄλλων αἰτίων ἕνεκα ἄλλῳ κράτει ἡνωμένῳ, τῷ ῥωμαϊκῷ, ὑπεταγήσαν καὶ εἶτα ἄλλοις ἀκμαιοτέροις ἔθνεσιν.

ΟΙ ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ

Κατὰ τὴν χιλιετῆ περίπου κυοφορίαν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἣν ὀνομάζομεν μεσαιῶνα, αἱ ἀνεξήγητοι τῆς φύσεως λειτουργίαι, τὰ καὶ σήμερον ἀκόμη σκοτεινὰ φαινόμενα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ καὶ τοῦ μαγνήτου, πρὸ πάντων δέ, τὰ ἕνεκα τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μοναστικῆς ἀργίας ἐπιπολάζοντα νοσήματα τῶν νεύρων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἐπλήθυναν παρὰ τοῖς τότε ἀνθρώποις τὴν ὑπὸ ποικίλα ὀνόματα ἐπιφοίτησιν παντοίων δῆθεν ὑπερφυσικῶν ὄντων. Τὰ ἀόριστα σχήματα, ἅτινα τὸ βλέμμα τοῦ ἐκστατικοῦ ἐδίωκε μεταξὺ τῶν νεφῶν, ὠνομασθησαν *συλφίδες*, οἱ ἐκ τῆς φλογὸς ἀναπηδῶντες σπινθῆρες ἢ αἱ ὑπέρανω τοῦ ἕλους πλανώμεναι λάμψεις *σαλαμάνδραι*, αἱ ἀναθυμιάσεις τῶν πεδιάδων μετὰ τὴν βροχὴν *χθονοδαίμονες* (gnomes) καὶ οὕτω καθεξῆς. Ταῦτα ἦταν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κληροδοτήματα τῆς πρὶν πολυθείας, χαρίαντα πλάσματα τῆς ἠδώσης τῶν ἀρχαίων φαντασίας, ἅτινα ἠσπάζετο μειδιῶν καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ἀναξιον νομίζων φιλοσόφου νὰ πολεμήσῃ αὐτὰ διὰ σχολαστικῆς τινος καὶ ἀγροίκου, ὡς ἔλεγε σοφίας[1].

Ἀλλ' οἱ ἱεροκράται ἐφάνησαν ἧττον ἐπιεικεῖς τοῦ Ἕλληνος φιλοσόφου πρὸς τὰς δημώδεις προλήψεις. Τὰς ἀθῴας τῶν δυναμεων τῆς φύσεως προσωποποιήσεις μετεμόρφωσαν εἰς πραγματικοὺς κερατοφόρους *δαίμονας*· τοὺς δὲ κατεχομένους δῆθεν ὑπ' αὐτῶν κατεδίωξαν δι' ἀναθεμάτων, πυρὸς καὶ σιδήρου. Ἡ ἀγρία αὕτη καταδρομὴ ἔδωκε πλείονα ὑπόστασιν εἰς τὰ ὀνείρατα ταῦτα· τὰ δὲ χειρόνθη τῶν ἀρχαίων φαντάσματα, προικισθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δι' ἀγνώστου πρότερον πρὸς τὸ κακοποιεῖν δυναμεως ἐπέχυσαν τὴν κατήφειαν καὶ τὸν τρόμον ἐφ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα. Ὁ ὀρθὸς λόγος εἶχε τότε κατακλιθῆ, ἡ κριτικὴ ἐκοιμᾶτο ὕπνον βαθὺν τῆς δὲ ἐπιστήμης ἡ γλῶσσα ἦτο μέχρι ῥίζης ἀποκεκαυμένη. Παράδοξος τις σύγχυσις τῶν διανοητικῶν δυναμεων καὶ διηνεκὴς τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐρεθισμὸς καθίστων τοὺς τότε ἀνθρώπους δειλοὺς, ἀνησύχους καὶ εὐπίστους ὡς παιδία. Ἀλλὰ καὶ οἱ νεκροὶ αὐτοί, καταληφθέντες ὑπὸ τῆς ἐπιδημικῆς ταύτης ἀνησυχίας, δὲν ἠδύναντο νὰ ἡσυχάσωσιν ἐν τῷ τάφῳ· παράπονα καὶ στεναγμοὶ ἀντήχουν τὴν νύκτα ἐν τοῖς κοιμητηρίοις· τὰς δὲ νεκρικὰς σινδόνας ἐκηλίδουν πολλάκις θερμοῦ αἵματος σταγόνες. Οὐδεὶς ἐστοχάσθη τότε ν' ἀποδώσῃ τὰ φαινόμενα ταῦτα εἰς προώρους ἐνταφιάσεις νεκροφανῶν· ἀλλ' εἰς τὸν φόβον τῶν δαιμόνων προσετέθη καὶ ὁ τρόμος τῶν *βρυκολάκων*.

Τὴν τελευταίαν ταύτην δεισιδαιμονίαν συγγραφεῖς τινες ἀντὶ ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἀμάθειαν τῶν τότε ἀνθρώπων ὑποθαλπομένην ὑπὸ τῆς ἀπληστίας τοῦ κλήρου, ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ διδάσκον τὴν καὶ πέρα τοῦ τάφου παρατασιν τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἡ μορφὴ αὕτη, εἰς τοιοῦτον σφενδονιζομένη ὕψος, πίπτει ἀφ' ἑαυτῆς. Τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας ἦτο προγενέστερον τοῦ χριστιανισμοῦ· τὰ δὲ φάσματα, ἡ νεκρομαντεία καὶ τῶν ψυχῶν αἱ δραπετεύσεις, καὶ παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς καὶ παρ' Ἕλλησι καὶ ἐν τῇ Σκανδιναυϊκῇ μυθολογίᾳ ἀπαντῶνται. Τὰς δεισιδαιμονίας ὅμως ταύτας οὐ μόνον δὲν ὑποστηρίζει, ἀλλὰ καὶ διὰ σαφῶν χωρίων φαίνεται ἀποδοκιμάζον τὸ Εὐαγγέλιον. Οὕτως ὁ Ἅγιος Λουκᾶς παριστᾷ τὸν Ἀβραὰμ λέγοντα τῷ κακῷ πλουσίῳ, ὅστις ἐζήτει τὴν ἀποστολὴν τοῦ νεκροῦ τοῦ Λαζάρου εἰς τὸν κόσμον πρὸς ἀποτροπὴν τῶν πέντε ἀδελφῶν του ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπωλείας:

«Ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα »ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς »μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν[1]»

Ὅπερ σημαίνει, ἂν δὲν ἀπατώμεθα ὅτι ἕκαστος νεκρὸς πρέπει νὰ μένῃ ἐκεῖ, ὅπου ἔταξεν αὐτὸν ἡ θεία δικαιοσύνη. Κατωτέρω δὲ ὁ αὐτὸς Ἀβραὰμ θέλων ν' ἀποδείξῃ οὐ μόνον ἀδύνατον τὴν εἰς τὸν κόσμον ἐπάνοδον τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνωφελῆ πρὸς σωτηρίαν τῶν ζώντων, οἵτινες μόνα πρὸς τοῦτο μέσα ἔχουσι τὰ παραγγέλματα τῆς θρησκείας, προσθέτει ἐν τῷ τέλει τοῦ αὐτοῦ ἐδαφίου:

«Εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν »τις τῶν νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται».

Τὰ ἐδάφια ταῦτα ἀρκοῦσι, νομίζομεν, ν' ἀποδείξωσι τὸν ἀμιγῆ τερατικῶν ῥύπων χριστιανισμὸν πληρέστατα ἀποδεχόμενον τὸ ἀμετακίνητον τῶν νόμων τῆς φύσεως, οἵτινες τὴν πλάκα τοῦ τάφου σφραγίζουσιν ἀναβαντες. Αἱ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἐνεργηθεῖσαι νεκραναστάσεις οὐδόλως ἀντιβαίνουσι κατ' οὐσίαν εἰς τὸν θεμελιώδη τοῦτον νόμον· διότι καὶ ἐν αὐταῖς παρατηροῦμεν, ὅτι ψυχή, ἀπεκδυθεῖσα τὸ σῶμα, δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γῆν, εἰμὴ μόνον ἀναλαμβάνουσα καὶ παλιν τὸ ἐπίγειον αὐτῆς ἔνδυμα. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη σαρκικὴ ἀνάστασις οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὰς μεσαιωνικὰς δραπετεύσεις ἀσωμάτων ψυχῶν, καὶ τὰς σήμερον ἀκόμη πιστευομένας παρὰ πολλῶν ἐπιφοιτήσεις πνευμάτων εἰς τὰ χείλη πινακίου ἢ τοὺς πόδας μαγνητισθείσης τραπέζης.

Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σκότει τῆς μεσαιωνικῆς ἀμαθείας

1) Πλατ. Φαῖδρ. Ἐκδ. Ρουσκέ, τομ. γ', σελ. 5.

1) Κατὰ Λουκᾶν ιϛ', 26

δὲν ἔλειψαν ἐκ διαλειμμάτων λογικώτεροι ὁπωσοῦν θεολόγοι διδάσκοντες, ὅτι οἱ τεθνεῶτες μένουσιν αἰωνίως ἐν τῇ ὁρισθείσῃ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα των κατοικίᾳ· τὰ δὲ ὑπακούοντα εἰς τὰς ἐπικλήσεις τῶν μάγων φαντάσματα οὐδὲν ἄλλο ἦσαν, εἰμὶ αὐτὸς ὁ Διάβολος, ὅστις ἐλάμβανε κατ' ἀρέσκειαν τὴν μορφὴν οἱουδήποτε προσκαλουμένου νεκροῦ, ἵνα ἐξαπατήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων, παρέχων αὐτοῖς τὴν μικρὰν ἐλπίδα, ὅτι δύνανται τῇ βοηθείᾳ τῶν μαύρων πτερύγων του νὰ ὑπερβῶσι τὸ χάσμα, ὅπερ ἐστήριζεν ὁ Θεὸς μεταξὺ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι λέγουσιν ἐν ἀλληγορικῇ γλώσσῃ τὰ αὐτὰ περίπου, ὅσα ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ Ἐπιστήμη κηρύττουσι καθ' ἑκάστην ἄνευ περιφράσεων Ἂν δὲ ὑποθέσωμεν, ὅτι μεταχειριζόμενοι τὴν λέξιν *Διάβολος* ὡς ἁπλοῦν ῥητορικὸν σχῆμα οὐδὲν ἄλλο ἐσκόπουν ἢ νὰ προσωποποιήσωσι δι' αὐτῆς τὴν μωρίαν καὶ τὴν σκοτοδίνην τοῦ νεκρομαντεως, ἀπατωμένου ὑπὸ τῶν φασμάτων τῆς νοσούσης κεφαλῆς του, τότε δυνάμεθα νὰ τείνωμεν ἀνενδοιάστως τὴν χεῖρα εἰς τοὺς καλοὺς τούτους θεολόγους, ἀναγορεύοντες αὐτοὺς ἀξίους ὑπερμάχους τῆς προόδου καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Δυστυχῶς ὅμως ὁ Διαβολος, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο κοσμοκράτωρ, εἶχεν, ὡς πάντες οἱ μεγαλοι βασιλεῖς, πληθὺν ἀνακτόρων. Ἐνησμενίζετο μὲν ἐνίοτε νὰ καταλύῃ ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν νεκρομάντεων, ἀλλὰ τὸ προσφιλέστερον αὐτοῦ ἐνδιαίτημα ἦτο ἡ συνείδησις τῶν κακῶν ἱερέων, οὓς παρεκίνει ν' ἀνανεῶσιν ἐν τοῖς τοῦ Ἰησοῦ ναοῖς τὰς ἀγυρτείας τῶν ἀρχαίων θυσιαστηρίων. Ἂν παλιν φωσφορώδεις λάμψεις ἐπλανῶντο ὑπεράνω τοῦ ἕλους, αἱ λάμψεις αὗται ἦσαν αἱ λεγόμεναι ψυχαί, ὧν ἡ δίψα ἔπρεπε νὰ σβεσθῇ δι' ἡγιασμένου ὕδατος, τοῦ ὁποίου ἡ πώλησις ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἱερέα, μεθύοντα ἐν τοῖς παρὰ πασῃ τότε Ἐκκλησίᾳ πεπηγμένοις καπηλείοις, ν' ἀνανεώσῃ τὸ εὐαγγελικὸν θαῦμα τῆς μετατροπῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον.

Ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν, φαίνεται, τὰ ἐλάχιστα ἁμαρτήματα, ὧν οἱ νεκροὶ παρεῖχον ἀφορμὴν εἰς ζῶντας. Κατὰ τοὺς ἀξιοπιστοτέρους τῶν χρονογράφων πλῆθος ἐγκλημάτων διεπράττοντο καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν βρυκολάκων, ἢ τουλάχιστον ἀπεδίδοντο εἰς αὐτούς. Ἐλῃστεύοντο ταμεῖα, ἠτιμαζοντο γυναῖκες, ἐπυρπολοῦντο δάση, ἄνθρωποι εὑρίσκοντο ἐν τῇ κλίνῃ των νεκροὶ ἢ ἐξύπνουν ἠκρωτηριασμένοι. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι, ὅτι οἱ ἐκ τοῦ ἄλλου κόσμου κακοῦργοι μόνους τοὺς εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ κλήρου ὑποπεσόντας ἐκακοποίουν. Ἡ ἀποκλειστικότης αὕτη τῶν βρυκολάκων ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλῶν λήρων καὶ τολμηρῶν ὑποθέσεων εἰς κακεντρεχεῖς τινας ἱστοριογραφους. Πρέπει ὅμως καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι, ἀφοῦ τὸ Εὐαγγέλιον ἀπαγορεύει ῥητῶς νὰ πιστεύωμεν εἰς βρυκόλακας, οἱ ταλαίπωροι ἱστορικοί, εὐαγγελικῶς σκεπτόμενοι, εἶχον καὶ ὀλίγον δίκαιον νὰ καταφεύγωσιν ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ των εἰς ὑποθέσεις Ἀλλ' ἀφίνοντες ἕκαστον ὅπως βούλεται ν' ἀποφασίσῃ μεταξὺ ἱερέων καὶ Εὐαγγελίου, περιοριζόμεθα νὰ παραθέσωμεν ὡς ἁπλοῦν δεῖγμα τῆς κακοηθείας τῶν τότε βρυκολάκων τὴν ἱστορίαν τοῦ τότε ἀρχιερέως Οὔδου, ἣν μέχρι σήμερον διηγοῦνται μετὰ φρίκης οἱ κάτοικοι τῆς Σαξωνίας.

Ὁ καλὸς οὗτος ἐπίσκοπος τοῦ Μαγδεβούργου ἦτο πρᾶος, ἐλεήμων, σώφρων, πολυμαθής, ἀληθὴς ποιμήν, ἢ μᾶλλον πατὴρ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων. Ἀλλὰ πάντα τὰ προτερήματα ταῦτα ἠχρηστεύοντο ὑπὸ φοβεροῦ τινος δι' ἱερέα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐλαττώματος. Ὁ Οὔδος, μὴ ἀρκούμενος ν' ἀσκῇ ὁ ἴδιος πᾶσας τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, ἀπῄτει τὴν ἄσκησιν αὐτῶν καὶ παρὰ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του ῥασοφόρων. Βλέπων δὲ μετὰ λύπης εἰς οἷον βόρβορον κακοηθείας ἐκυλίετο ὁ τότε κλῆρος. διενοήθη νὰ μεταχειρισθῇ κατὰ μίμησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὸν γάμον ὡς ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς ἀκολασίας τῶν κληρικῶν. Ἀρχόμενος λοιπὸν ἀπὸ ἑαυτοῦ τῆς μεταρρυθμίσεως, ὁ καλὸς ἀρχιερεύς, καίτοι ἑβδομηκοντούτης ἤδη καὶ καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς σκληραγωγίας καὶ τῆς μελέτης, ἐξήγαγεν ἐκ γειτονικοῦ μοναστηρίου ὁμήλικά τινα σχεδὸν ἡγουμένην, ἣν ἐνυμφεύθη δημοσίᾳ. προτρέπων τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τηρήσωσι τὴν ἀγνότητα εἰς μίμησιν τοῦ παραδείγματός του. Ἡ προαίρεσις τοῦ γέροντος ἐπισκόπου ἦτο ἴσως καλή, ἀλλ' ἡ ὥρα τῆς μεταρρυθμίσεως δὲν εἶχε σημάνει ἀκόμη· ὥστε σκώμματα μόνον καὶ μίση ἐπεσώρευσε κατὰ τῆς πολιᾶς κεφαλῆς του ὁ πρόδρομος οὗτος τοῦ Λουθήρου ἐκ μέρους τῶν ἱερέων, προτιμώντων νὰ καταπατῶσι καθ' ἑκάστην τὴν ἑβδόμην ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ νὰ παραβῶσι τοὺς κανόνας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τοιαύτην εὑρίσκοντο τὰ πράγματα κατάστασιν, ὅτε πρωΐαν τινὰ ὁ Ἀρχιερεὺς Οὔδος εὑρέθη νεκρος ἐν μέσῳ τοῦ νάρθηκος τῆς μητροπόλεως. Ἡ ἀποκεκομμένη κεφαλὴ ἐμόρφαζεν ἐντὸς ἕλους πεπηγμένου αἵματος, τὸ δὲ σῶμα ἐκαλύπτετο διὰ μόνου τοῦ νυκτικοῦ χιτῶνος. Ὁ ἐπίσκοπος ἁρπαγεὶς προφανῶς ἀπὸ τῆς κλίνης του, εἶχε μετακομισθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐκαρατομήθη. Ἀλλὰ τίνες ἦσαν οἱ δήμιοι ἢ μᾶλλον οἱ δολοφόνοι: Ἡ ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ ἐπισκόπου κοιμωμένη γυνὴ διηγήθη τρέμουσα, ὅτι μεσούσης ἤδη τῆς νυκτός, ἀφυπνίσθη ὑπὸ ἀπαισίας τινὸς φωνῆς ψαλμωδούσης:

Cessa de ludo
Satis ludisti Udo[1].

Εἶτα ἀνοιχθείσης τῆς θύρας, εἰσώρμησαν εἰς τὸν κοιτῶνα μαῦραί τινες μορφαί, αἵτινες, ἁρπάσασαι τὸν ἐπίσκοπον ἐκ τῆς κλίνης, ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ δὲ γυνὴ ἐλιποθύμησεν.

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐφιλοξενεῖτο τότε ἐφημέριός τις ὀνόματι Φρειδερῖκος ὅστις ἐπεδίωκε δι' ἀσκητικῆς διαίτης τὸν τίτλον τοῦ Ἁγίου. Ὁ ἱερεὺς οὗτος εἶχε διέλθει τὴν ἀπορραδα ἐκείνην νύκτα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, δεόμενος τῷ Ὑψίστῳ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς δαίμονας, τὰς προσδευτικὰς δηλαδὴ ἰδέας, αἵτινες κα-

1) Παῦσε διασκεδάζων, Οὔδε! ἱκανῶς διεσκέδασας ἤδη.

τεῖχον τὸν Οὔδον Ὁ ναὸς ἦτο ἔρημος, ἡ νὺξ ἀσέληνος, καὶ ὁ πτωχὸς ἐφημέριος ἔτρεμεν ἐν τῷ σκότει, ὅτε φοβεραὶ κραυγαὶ μετὰ θρήνων μεμιγμέναι ἀντήχησαν ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξελθὼν μετ' ὀλίγον ἀνὴρ λευχείμων καὶ πελωρίους πτέρυγας φέρων ἐπὶ τῶν νώτων ἔσπευσε ν' ἀνάψῃ τὰ κηρία τοῦ θυσιαστηρίου. Ὁ Φρειδερῖκος εἶδε τότε ἄνθρωπον ἡμίγυμνον, τὸν ὁποῖον δαιμονόσχημα φάσματα ἐκράτουν δεδεμένον· ἀλλ' ἡ προσοχὴ αὐτοῦ προσηλώθη καὶ πάλιν εἰς τὴν θύραν τοῦ σκευοφυλακείου, δι' ἧς εἰσήρχετο πρωτοφανὴς καὶ καταπληκτική τις λιτανεία.

Ἐπὶ κεφαλῆς ἐβάδιζον οἱ ἅγιοι προστάται τῆς Μαγδεβουργείου Ἐκκλησίας, διακρινόμενοι ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἀποδιδομένων αὐτοῖς παρασήμων· μετὰ τούτους εἰσῆλθον ἄγγελοι λευκοφόροι, ἡγούμενοι γυναικός, ἣν ἐκ τοῦ χρυσοῦ στεφάνου καὶ κυανοῦ πέπλου πᾶς τις ἠδύνατο εὐκόλως νὰ γνωρίσῃ ὡς τὴν Παναγίαν. Τούτοις εἵποντο ἕτεροι ἄγγελοι ἐνδεδυμένοι ἐρυθρομέλανας μανδύας, ἐν οἷς διεκρίνετο ὁ ἅγιος Μιχαήλ, πάλλων τὴν πλατυσίδηρον ῥομφαίαν του. Τελευταῖος δὲ εἰσῆλθεν ἐν μέσῳ κηροφόρων ἀνὴρ φέρων ἀκάνθινον στέφανον καὶ βαρὺν ἐπὶ τῶν ὤμων σταυρόν. Ἅπας ὁ ὑπεράνθρωπος οὗτος κλῆρος ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῶν στασιδίων· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐκεῖνος τοὐλάχιστον, ὅστις ἔφερε τὰ ἐμβλήματα τοῦ Γολγοθᾶ, ἐκάθησεν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου. Οἱ δαίμονες ἤρχισαν τότε κατηγοροῦντες τὸν ἐπίσκοπον, οὗ καὶ αὐτὸ τὸ στόμα ἐκράτουν στερεῶς δεδεμένον. Ὁ κατηγορούμενος, προσκληθεὶς ν' ἀπολογηθῇ, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ οὐδὲ γρῦ, εἴτε συναισθανόμενος τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του, εἴτε στενοχωρούμενος ὑπὸ τοῦ φιμώτρου. Ἡ εὔσπλαχνος Παναγία ἐπειράθη τότε νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, γονυπετήσασα πρὸ τοῦ Σωτῆρος· ἀλλ' ὅτε ἤκουσεν ὁποῖον ἀσελγείας τέρας ἦτο ὁ γέρων ἐπίσκοπος, τολμήσας νὰ νυμφευθῇ γυναῖκα μεμνηστευμένην τῷ υἱῷ της, εὐθὺς ἀπεσύρθη ἡ Θεοτόκος, καλύπτουσα διὰ τῶν χειρῶν τὸ ἐρυθρὸν ὑπὸ τῆς αἰδοῦς πρόσωπόν της. Ὁ Ἰησοῦς ἔνευσε τότε τῷ Ἀγγέλῳ Μιχαήλ, τοῦ ὁποίου ἡ μάχαιρα ἤστραψε καὶ κατέπεσεν· εἶτα δὲ ἐσβέσθησαν αἱ λαμπάδες, καὶ τὸ πᾶν ἠφανίσθη ἐν τῷ σκότει.

Ὁ ἄφωνος μάρτυς τῆς σκηνῆς ταύτης, νομίζων ὅτι ἠπατᾶτο ὑπὸ ὀπτασίας νυκτερινῆς, προεχώρησε μετὰ δειλίας πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ προσκόψας κατ' ἀψύχου ὄγκου κατελήφθη ὑπὸ τρόμου, καὶ ἔτρεξε δρομαῖος νὰ κλεισθῇ ἐν τῷ κελίῳ του. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν οἱ ὑπηρέται τῆς ἐκκλησίας εὗρον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ θυσιαστηρίου τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ ἐπισκόπου. Τὸ κατηραιμένον λείψανον ἐρρίφθη εἰς τοὺς λύκους, καὶ αἱ αἱμοβαρεῖς πλάκες ἀφέθησαν ἀσπόγγιστοι, καλυφθεῖσαι μόνον διὰ μικροῦ τάπητος. Κατὰ πᾶσαν δ' ἔκτοτε χειροτονίαν ἕκαστος νέος ἐπίσκοπος Μαγδεβούργου ἐφέρετο ἐκεῖ ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ συνηγμένου κλήρου, καί, ἀφαιρουμένου τοῦ τάπητος, ἐδεικνύοντο αὐτῷ τὰ ἐρυθρὰ ἴχνη τῆς τιμωρίας τοῦ ἱεροσύλου.

Τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐξελεξάμην μεταξὺ μυρίων τοιούτων ὧν βρίθουσιν οἱ χρονογράφοι καὶ τὰ μεσαιωνικὰ συναξάρια, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀπόδεικνύουσαν οὐ μόνον εἰς ποῖον βαθμὸν ἐξαχρειώσεως ἔφθασεν ὁ τότε κλῆρος, ἀλλὰ καὶ πόσον συγγενεύει μετὰ τῆς ἀσεβείας ἡ δεισιδαίμονία· οὐδὲν τῷ ὄντι βδελυρώτερον καὶ ἐνταυτῷ ἀσεβέστερον τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν ἀποδιδομένης ταύτης δολοφονίας. Ἂν τὸ χάσμα, τὸ χωρίζον ἡμᾶς ἀπὸ τῶν νεκρῶν, δὲν ἦτο ἀνυπέρβατον, ἂν αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἠδύνατο, δίχως νὰ διαταράξῃ τοὺς κειμένους νόμους, νὰ ἐπανέρχηται πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ ἄλλην μορφήν, πλὴν τῆς μεταλήψεως, ἀντὶ τοῦ Οὔδου βεβαίως ἤθελε πατάξει τοὺς αὐτουργοὺς τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης κωμῳδίας, τὸν δὲ δυστυχῆ ἐπίσκοπον ἤθελεν ἐνεγείρει, λέγων αὐτῷ ὡς τῇ μοιχαλίδι «ὕπαγε καὶ μηκέτι ἁμάρτανε». Ἂν τὰ ἐν οὐρανῷ μακάρια πνεύματα ἠδύναντο νὰ ὁπλισθῶσι δι' αἰσθητῆς ῥομφαίας πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κακουργούντων, οὔτε οἱ ἱεροεξεταστὰ ἤθελον προφθάσει τοσούτους νὰ καύσωσιν ἀνθρώπους, οὔτε ἡ ἁγία Εἰρήνη νὰ τυφλώσῃ τὸν υἱόν, οὐδ' ὁ Ἀλέξανδρος Βοργίας νὰ φαρμακεύσῃ τοὺς ὑπηκόους του διὰ τοῦ ἄρτου τῆς Εὐχαριστίας Ἀλλὰ τὸ θανατόνειν δέδοται εἰς μόνους τοὺς ἀνθρώπους, τὰς νόσους καὶ τὸ γῆρας. Ὁ δὲ Θεὸς εἶναι μόνης τῆς ζωῆς ὁ ὑπέρτατος διανομεύς, καὶ οὔτε εἰς τοὺς ἀγγέλους ἐπιτάσσει ἔργα δημίων, οὔτε παρὰ τῶν ἱερέων του ἀπαιτεῖ νὰ στέλλωσιν ἀνθρώπους εἰς τὴν κόλασιν δι' ἀναθεμάτων.

Εμμ. Δ. Ροιδης

ΓΑΜΟΣ ΕΚ ΚΑΤΑΡΡΟΥ

Πολλάκις ἔλεγον εἰς τὸν φίλον μου Ζ... «Πρόσεξε! θὰ παγιδευθῇς!» ἀλλ' ἐκεῖνος μοὶ ἀπήντα πάντοτε: «Ἄ! δὲν βαρύνεσαι! διὰ τῆς πείρας δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ χαριεντίζεσαι μὲ τὰς γυναῖκας» —«Ὅποιος παίζῃ μὲ τὴν φωτιὰ θὰ καῇ ἐπὶ τέλους! Πρόσεξε!»—«Μπᾶ! ὑπελάμβανε μειδιῶν, εἶνε ἀκινδυνότατον καὶ τὰς εὐαρεστεῖς τόσον πολύ!... Καὶ τί ἀπρεπὲς εἶνε νὰ λέγῃς εἰς μίαν γυναῖκα ὅτι εἶνε ὡραία καὶ νὰ χαριεντίζεσαι; Τί μέγα δεινόν, σὲ παρακαλῶ, εἶνε δι' ἐμέ, ἐπειδὴ θὰ ὑποκρίνωμαι τὸν ἐμπαθῆ ἐραστὴν καὶ θὰ προσποιοῦμαι ἐνθουσιασμὸν πρὸς ῥομαντικὰς νύκτας, ποιητικοὺς ὀρίζοντας, μελῳδίας τοῦ Shubert, μετὰ μιᾶς ξανθῆς ῥοδοπαρείου, αἰσθηματικῆς, ὀνειροπολούσης ἕνωσιν καρδιῶν; Τί δύναται νὰ μοὶ συμβῇ ἐπειδὴ θὰ προσποιοῦμαι συγκινήσεις καὶ φλόγας καὶ σκοτοδίνην; Ἄ μὴ φοβεῖσαι!

Ἀγάπα ὅλας τὰς ὡραίας, αὐτήν, ἐπειδὴ ἔχει κόμην Μαγδαληνῆς, ἐκείνην, ἐπειδὴ τὸ στόμα της μειδιᾷ ἀκαταπαύστως, τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ αἱ παρειαί της εἶνε χνοώδεις, ὡς ῥοδάκινα, τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ οἱ ὀφθαλμοί της εἶνε γαλανοί, ὡς ὁ οὐρανὸς τοῦ ἔαρος, καὶ μὴ σὲ μέλλει! à la Δὸν Ζουάν! ἡ καλλιτέρα ζωή!...» Ταῦτα, ἐν συνόψει, μοὶ ἀπήντα πειστικῶς ὁ φίλος μου Ζ... ἐξακολουθῶν τὸν Δὸν-Ζουανικὸν του βίον. Καὶ ὡς πάντες οἱ κεκτημένοι ἀξιόλογον περιουσίαν, διαδηλῶν ὅτι δὲν θὰ νυμφευθῇ ποτέ. Ἦτο τεσσαρακοντούτης τὴν ἡλι-

κίαν, αἱ δὲ βιωτικαί του ἐπιτυχίαι ἔβαινον αὐξάνουσαι, εἰς τρόπον ὥστε νὰ νομίζω ἐμαυτόν ἠπατημένον ἐν τῇ ἰδέᾳ ὅτι δὲν θ' ἀποφύγῃ τὴν μεγάλην ἀνθρωποπαγίδα, ἐν ᾧ ἐξ ἑτέρου αὐτὸς ἐγίνωσκε κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος τὸν γυναικεῖον Κώδικα.

Β.

Πρωΐαν τινά, τὸν βλέπω ἐρχόμενον σιγὰ σιγὰ καὶ κατηφῆ «σὰν βρεμμένη γάτα».

—Αἴ! ξανθὴ ἢ μελαγχροινή; τὸν ἐρωτῶ γελῶν.

—Ξανθή, φίλε μου!...

Ἀλλὰ εἶπε τοῦτο τόσον σοβαρῶς, ὥστε τὸν παρετήρησα περιέργως.

— Αἴ, καλά! τί, ἀγρία εἶνε αὐτὴ ἡ «καινούργια;»

— Ὄχι ἀδελφέ. ὄχι!... ἀλλὰ, ἔλα νὰ προγευματίσωμεν καὶ σοῦ τὰ διηγοῦμαι.»

Προφανῶς συνέβαινέ τι σπουδαῖον. Μετέβημεν εἴς τι ζυθοπωλεῖον καὶ ἐκαθήσαμεν ἐπὶ πολύ, ὅτε, ὁ φίλος μου αἴφνης διότι ἐγὼ δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἐρωτήσω πρῶτος, μοὶ λέγει ἀποτόμως: «Νυμφεύομαι!»

Ὀλιγώτερον θὰ ἐξεπλησσόμην, ἐὰν μοὶ ἔλεγεν ὅτι σκοπεῖ ν' ἀπαγάγῃ τὴν Σουλτάναν Ἀϊσσέ. Μηχανικῶς μόνον ἔλαβα τὴν χεῖρά του:

— Εἶχες δίκαιον, φίλε μου μου! εἶπε στενάζων.

— Τί λέγεις, ἀδελφέ; ἀλήθεια;

— Ὁ γάμος εἶνε ἀν ἐψέλλισε.

— Καὶ εἶσ' εὐχαριστημένος;

— Ναὶ καὶ ὄχι.

— Δὲν σὲ καταλαμβάνω.

— Ἄκουσον, ὑπέλαβεν· ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προεῖδες ἐπηλήθευσεν, ἐ...παγιδεύθην καὶ διὰ τοῦ παραδοξοτέρου τρόπου, οὔτε δύνασαι νὰ τὸ φαντασθῇς. Ἄχ! ἀναθεματισμένη καταῤῥοή....

— Αἴ;... καὶ τὴν ἀγαπᾶς;

— Ναὶ καὶ ὄχι.—Δὲν σ' ἐννοῶ.... Καὶ τίς σὲ βιάζει, δὲν εἶσαι ἐνήλικος;... καὶ ἡ ξανθή Σου συναινεῖ εἰς τὸν γάμον;

— Τὸν ζητεῖ ἐμπαθῶς!

— Ἀ! εἰπέ μου λοιπόν, τί συμβαίνει; Διηγήθητί μου τὰς περιστάσεις, προδήλως σοβαρὰς, αἵτινες σ' ἐξώθησαν εἰς τοιαύτην ἀπόφασιν, σέ, τὸν ἀφθορώτερον ἄνθρωπον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου!...

Ὁ φίλος μου ἤναψε συγάρον καὶ στηρίξας φιλοσοφικῶς τοὺς ἀγκῶνάς του ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἶπε, βραδέως καὶ ταπεινοφώνως.

—Γνωρίζεις τὴν Εὔαν Κ... τῆς ὁποίας ἡ μήτηρ ἔδωκε πέρυσι χορόν, ἐμποιήσαντα τόσην αἴσθησιν; Τὸ βλέπεις ἀκόμη τὸ ἄβρὸν ἐκεῖνο πλάσμα, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζον ἐγὼ «κόρην τοῦ Ὀσιάνου» ἕνεκα τῆς χρυσῆς της κόμης καὶ τῶν βαθυκυάνων, ὡς τὰ μεσουράνια, ὀφθαλμῶν της... τὴν Εὔαν, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα, ὅταν βυθίζεται ἐν τῇ ἐκστάσει, φαίνεται ποθοῦν τὸν οὐρανόν, ὡς ἡ ἐξόριστος τὴν πατρίδα!... Ὑποκρίνομαι τόσον σπουδαίως τὸν ἐρωτόληπτον, ὥστε...

— Ὥστε τὴν ἀγαπᾶς πραγματικῶς;

— Ἀκριβῶς ὄχι· ἀλλ' αὐτὴ πιστεύει εἰς τὸν ἔρωτά μου καί, ἐπὶ τέλους, εὗρεν εἰς ἐμὲ τὸ ἰδανικόν της· ἐν τῇ παρθενικῇ της ἀθωότητι, παραφερομένη ὑπὸ τοῦ ῥομαντικοῦ της πνεύματος ἔθεσε τὴν χεῖρά της εἰς τὴν ἰδικήν μου, ὡς μνηστῆρός της· ναί, ἐπαγιδεύθην, φίλε μου, καὶ οὔτε ὑπάρχει μέσον ν' ἀνακαλέσω τὸν λόγον μου. Φαντάσθητι, ὅμως ὅτι αὐτὸς ὁ γάμος ἀπεφασίσθη κατὰ τοῦ παραδοξοτέρου τρόπου.

»Ἐχαριεντιζόμην ἁπλῶς μετὰ τῆς Εὔας ὡς μετὰ πάσης ἄλλης γυναικὸς καί, ὁμολογουμένως δὲν ἠπατήθην εἰς τὴν ἐκλογήν. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀπέβαλα πᾶσαν φιλοσοφικὴν διάθεσιν, ἐκ τῶν συνήθων μοι, καὶ τὴν ἐπλησίαζον ὡς ἐραστής, ἀπαυδείσας ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῶν περιπετειῶν· ἐζήτουν ν' ἀναγνώσω εἰς τοὺς γλαυκοὺς ὀφθαλμούς της τοὺς μυχιαιτέρους της πόθους· ὡμίλουν πάντοτε ποιητικῶς· ὁ Λαμαρτῖνος ἦτο ὁ ἄριστος τῶν ποιητῶν, ὁ Μόζαρτ ἐξισοῦτο πρὸς τὸν Δάντην, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἠννόουν εἰμὴ τὴν ἕνωσιν τῶν καρδιῶν. Τέλος ὅλη ἡ ποίησις τῶν παρθένων ἔρωτος νεανίδων ἦτο τὸ ὄνειρόν μου. Καθ' ἑκάστην κατέκτων ἔδαφος ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ὡραίας ταύτης ξανθῆς ἐρωτολήπτου, ὁπότε, πρὸ ἑνὸς μηνός, προσεκλήθην εἰς οἰκογενειακὴν ἑσπερίδα. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἶχον φοβερὰν καταρροήν! Καὶ χάρις εἰς αὐτὴν νυμφεύομαι.»

Γ.

Ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω καὶ προὐτιθέμην νὰ ἐρωτήσω τὸν φίλον μου πῶς διάβολο, νεᾶνις τόσον ἰδανικῶς ῥομαντικὴ καὶ αἰσθηματική, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐρασθῇ ἑνὸς καταρροιζομένου. Ἀλλ' ὁ Ζ... ἐξηκολούθησεν ἀμέσως: «Εἶχον λοιπὸν φοβερὰν καταρροήν, πρωτοφανῆ. ὁποία ποτὲ νὰ μὴ καταλάβῃ ἄνθρωπον! ἐγκεφαλικὸν κατάρρουν, τὸν ἀθλιέστερον παντων. Πλειστάκις ἐπανέλαβον εἰς τὴν Εὔαν ὅτι μόνον τὰς, ὡς αὐτὴν γυναῖκας ἠννόουν, τὰς ζώσας ἐκτὸς καὶ ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων: πλειστάκις δὲ ἔθλιψα περιπαθῶς τὴν χεῖρα της καὶ βυθίζων τὸ βλέμμα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της τῇ ὡμίλησα τὴν μυστικὴν γλῶσσαν τῶν ὀνείρων της.—Τὴν ἑσπέραν λοιπὸν ἐκείνην ἐκαθισε παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον... Γνωρίζεις τὸ μουσικόν της ταλαντον καὶ τὸ ἀνήκουστον αἴσθημα μεθ' οὗ ψάλλει.

«Προ ανέκρουσε τὸν «*Χορὸν τῶν Ἀνθέων*» τοῦ Κέττερερ· τῇ αἰτήσει της δὲ ἔστην παρ' αὐτῇ καὶ τῇ ἔστρεφον τὰ φύλλα τῆς μουσικῆς...

«Ἄχ! φίλε μου, ἐὰν σὲ καταλάβῃ ποτε ἐγκεφαλικὸς καταρρους, δι' ὄνομα Θεοῦ! μὴ πλησιάσῃς εἰς συναναστροφήν.

«Ἐν ᾧ ἔκλινα ἐν σπουδῇ διὰ νὰ στρέψω τὸ φύλλον, πίπτει ἐκ τῆς ῥινός μου μία σταγὼν ἐπὶ τῆς μουσικῆς. Ἀλλὰ μετὰ μεγίστης ταχύτητος, λαβὼν τὸ ῥινόμακτρόν μου, τὴν ἐσπόγγισα ἀμέσως, αἰσθανόμενος θερμὰς τὰς παρειάς μου. Ἡ Εὔα μὲ παρετήρησεν· ἐρρίγησε σύσσωμος, ἀλλ' οἱ δάκτυλοί της

ἐξηκολούθησαν, καὶ ὁλονὲν παραφορώτερον, πτερούμενοι ἐπὶ τῶν λευκῶν φθόγγων.

«Ἀλλ' αἴφνης, νέα σταγὼν καταπίπτει! τώρα ὅμως ἡ ἀναθεματισμένη δὲν πίπτει ἐπὶ τοῦ μουσικοῦ βιβλίου, ἀλλά.. ἄχ! φίλε μου!... πίπτει ἐπὶ τῶν ἀκτινοβολούντων γυμνῶν ὤμων της, καὶ ὀλισθαίνει κάτω, εἰς τοὺς κόλπους της!... Καὶ πῶς νὰ δυνηθῶ τώρα νὰ τὴν σπογγίσω!...

«Κατασχυνόμενος, ἔφερα τὸ ῥινόμακτρόν μου ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐκάλυψα τοὺς ὀφθαλμούς... Μόλις ὁ χορὸς ἐτελείωσε μετ' ὀλίγον, τρέχω κάτω εἰς τὸν κῆπον, ἐν ᾧ ἡ Εὔα ἐδέχετο συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει της. — Κατηραμένη καταρροή! ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν συλλογιζόμενον τὸ συμβάν μου.

«Αἴφνης, βλέπω σπεύδουσαν πρός με τὴν Εὔαν, ἥτις δακρύουσα μοὶ τείνει τὴν χεῖρα, καὶ ἐν ᾧ ἐγὼ προὐτιθέμην νὰ ψελλίσω λέξεις τινας ζητῶν συγγνώμην:

— Ἄχ! μοὶ εἶπεν ἀμέσως διὰ τῆς ἡδυτέρας φωνῆς της καὶ μετ' ἀνεκφράστου αἰσθήματος, οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τοιοῦτον δάκρυ!

Καὶ προσέθηκε δεικνύουσα τὴν καρδίαν της:

— Ἐδῶ, ἐδῶ μένει!.. καὶ ἀφοῦ σεῖς μόνον μ' ἐννοεῖτε, λάβετε τὴν χεῖρα μου: τὴν θέλετε;

»Ἐγὼ ἔφερα μηχανικῶς τὴν ἄβρὰν χεῖρά της εἰς τὰ χείλη μου ἀπορῶν καὶ ἐξιστάμενος, ἐν ᾧ προσήρχετο καὶ ἡ μήτηρ της.

— Σεῖς λοιπὸν τὴν ἐννοεῖτε τὴν ἀγαπητήν μου κόρην; αἴ; εἶπε, καὶ θὰ τὴν ἀγαπᾶτε;

»Ἐγὼ ἐξηκολούθουν κρατῶν τὸ διάβροχόν μου ῥινόμακτρον.

— Τοιαύτη καρδιὰ ὡς ἡ ἰδική σας Σας, ἐχρειάζετο εἰς τὴν κόρην μου, διὰ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν ἰδικήν της.

»Ἔφερον πάλιν συγκεχυμένος τὸ ῥινόμακτρον ἐπὶ τοῦ προσώπου μου.

— Αὔριον, μοὶ εἶπε τότε χαμηλοφώνως ἡ μήτης, θὰ ὁμιλήσωμεν.

»Τί νὰ ἔπραττον; ἐπέστρεψα... καὶ μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας νυμφεύομαι.—Ἀλλοίμονον! φίλε μου, μακρὰν ἀπὸ ἐγκεφαλικοὺς καταρρους. Ποσάκις μοὶ ἀνέφερον περὶ τοῦ δακρύου ἐκείνου, ὡς προκληθέντος δῆθεν ὑπὸ λεπτοτάτου καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος!... Καὶ ὅσῳ συλλογίζομαι ὅτι διὰ νὰ εὐαρεστῶ τὴν Εὔαν πρέπει νὰ καταρροίζομαι!...»

Τοιουτοτρόπως ἐνυμφεύθη ὁ φίλος μου Ζ...

[Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ] Ε. Ι. Ε.

ΚΑΡΜΕΛΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

VI

Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ διοικητὴς εἶχον συνδεθῇ στενῶς. Ἡ ταυτότης τῆς τε φύσεως καὶ ἡλικίας, καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ εὑρίσκωνται ὁμοῦ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας εἰς χωρίον ἔνθα δύναταί τις νὰ εἴπῃ δὲν ὑπῆρχον ἄλλοι τῆς θέσεώς των νέοι συνέτεινεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ γνωρισθῶσι καὶ ἀγαπηθῶσιν ἀμοιβαίως ὡσεὶ ἦταν ἀρχαῖοι φίλοι. Διαρκοῦντος ὅμως τοῦ μηνὸς ἐκείνου ὁ εἷς αὐτῶν, ὁ ἀξιωματικός, εἶχε μεταβληθῇ εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον. Τὰς πρώτας ἡμέρας ἔγραψεν εἰς Νεάπολιν καὶ τῷ ἐστάλησαν βιβλία τινα, καὶ κατὰ ἐσπέραν ἐπὶ δύο τρεῖς ἑβδομάδας δὲν ἔπραττεν ἄλλο ἢ νὰ συζητῇ μετὰ τοῦ ἰατροῦ.

Ἡμέραν τινά, κατόπιν ἐρωτήσεών τινων πρὸς τὸν σύνοικον ὁ ἀξιωματικὸς ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν μόνον τοῦ χωρίου ῥάπτην, ἐπεσκέφθη εἶτα τὸν μόνον ἐν τῷ χωρίῳ ἔμπορον καὶ τὸν μόνον πιλοποιόν, καὶ τέσσαρας ἡμέρας κατόπιν εἶχεν ἐξέλθει εἰς περίπατον παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ἐνδεδυμένος ἐκ ρωσσικοῦ ὑφάσματος καὶ φέρων μέγαν ψάθινον πῖλον καὶ λαιμοδέτην κυανόχροα. Τὴν ἰδίαν ἑσπέραν, συναντήσας αὐτὸν ὁ ἰατρὸς ἠρώτησε· — Λοιπόν; — Τίποτε.—Οὔτε ἕν σημεῖον;.. —Τίποτε, τίποτε.—Δὲν βλάπτει· ὑπομονή.—Καὶ ὁ ἄλλος εἶχεν ἀποκριθῇ θαρραλέως.—Οὐδεμία ἀμφιβολία.—

Ὁ εἰσπράκτωρ τοῦ χωρίου ἐγνώριζε διάφορα μουσικὰ ὄργανα. Ἡμέραν τινὰ ὁ ἀξιωματικὸς εἶχε πορευθῇ παρ' αὐτῷ καὶ ἄνευ προοιμίων. —Θὰ μοι κάμῃς τὴν χάριν—τῷ εἶπε—νὰ μοὶ δώσῃς ὀλίγα μαθήματα κιθάρας.— Καὶ ὁ εἰσπράκτωρ ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης δίς καθ' ἑκάστην διδάσκων τὸν ἀξιωματικόν, ὅστις ἐμάνθανε θαυμασίως. — Πρέπει νὰ ἔχητε ὡραίαν φωνήν, — τῷ εἶπεν ἡμέραν τινα ὁ διδάσκαλος. Καὶ ὄντως εἶχεν εὐγενῆ φωνήν. Ἤρχισε καὶ νὰ ᾄδῃ καὶ εἰς διάστημα μηνὸς ᾖδε τὰ σικελικὰ ᾄσματα μετὰ τρόπου καὶ γλυκύτητος οὐ μικρὰν προξενούσης εὐχαρίστησιν.—Εἴχομεν ἕνα ἄλλον ἀξιωματικόν, ὅστις ἐπαίζεν ὡραῖα καὶ αὐτός!— τῷ ἔλεγέ ποτε ὁ εἰσπράκτωρ.— Στροφήν τινα—προσέθηκεν ἄλλοτε—ἣν ἐτραγῴδει πάντοτε.... μίαν στροφὴν.... περιμένετε ἃ πόσον ὡραία ἐτραγῴδει αὐτήν! Ἤρχιζε.... Τὴν εἶχε κάμει ὁ ἴδιος: ἤρχιζε·

«Στὰ πόδια, σου Καρμέλα,
ἡσυχ' ἀκουμβισμένος
στὴν ὄψι μὲ θωρήματα
'στὰ μάτια μὲ φιλήματα
τῆς ὥραις μου θὰ κάνω.

'Στὸ στῆθός σου τὴν ὕστερη
ἡμέρα θὰ ταχύνω
μὲ πρόσωπο ὠχρότατο,
ἤρεμο, ἡσυχώτατο,
κ' ἐκεῖ θελ' ἀποθάνω».

—Ἀκόμη μίαν φορὰν.—Ὁ εἰσπράκτωρ τὴν ἐπανελάμβανε.—Τραγῳδήσατε αὐτήν.—Τὴν ἐτραγῴδει.

Ἄλλοτε πάλιν, κατόπιν μακρᾶς μετὰ τοῦ καπνοπώλου συνδιαλέξεως, ἐπορεύθη παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν καραβινοφόρων καὶ τῷ εἶπε.—Μοὶ εἶπον ὅτι εἶσθε δεινὸς ζιρομάχος.

—Ἐγώ; ἀγαθέ Θεέ, εἶνε δύο ἔτη ἀφότου δὲν εἶδον τὴν σπαθην αἱ χεῖρές μου.—Θέλετε νὰ ἀνταλλάξητε ὀλίγα κτυπήματα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν;—Καὶ πόσον εὐχαρίστως.— Τότε ἂς ὁρίσωμεν τὴν ὥραν.—Ἡμέρας δὲ τινας μετὰ τοῦτο, ἑκάστην πρωΐαν, πάντες οἱ διερχόμενοι τῆς πλατείας ἤκουον μέγαν κρότον σπαθῶν καὶ κρότον ποδῶν καὶ φυσήματα καὶ

φωνὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ διοικητοῦ. Ἦν αὐτὸς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν καραβινοφόρων ξιφομαχοῦντες.

VII

Εἷς καὶ ἥμισυς μὴν εἶχε παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ νέου ἀποσπάσματος. Νύκτα τινὰ ὁ ἀξιωματικὸς ἐκάθητο ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ παρὰ τὴν τράπεζαν, μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν ἰατρόν, καὶ διὰ τῆς ἄκρας τῆς γραφίδος κεντῶν τὴν φλόγα τοῦ κηρίου, ὅπερ εἶχε πρὸ αὐτοῦ, ἔλεγε· —Πῶς θέλεις νὰ τελειώσῃ; Θὰ τρελλαθῶ καὶ ἐγώ. Ἰδοὺ πῶς θὰ τελειώσῃ· Ἐντρέπομαι καὶ ἐμὲ αὐτόν, τὸ βλέπεις· εἰσὶ στιγμαὶ καθ' ἃς μοὶ φαίνεται ὅτι πάντες θὰ μοὶ γελάσωσι κατὰ πρόσωπον.

—Διατὶ θὰ γελάσωσιν; —ἠρώτα ὁ ἰατρός.

—Διατί;—ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος, ἵνα λάβῃ καιρὸν εἰς ἀπάντησιν. — Θὰ γελάσωσι διὰ τὸν ζῆλόν μου τοῦτον.... διὰ τὴν εὐσπλαγχίαν μου πρὸς τὴν δυστυχῆ ἐκείνην καὶ διὰ τὰς ἀνωφελεῖς ἀποπείρας μου.

—Ζῆλος! εὐσπλαγχνία! Δὲν εἶνε πράγματα δυνάμενα νὰ προξενήσωσι γέλωτα.—Παρετήρησεν αὐτὸν καλῶς καὶ ἠρώτησεν — Εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν· εἶσαι ἐρωτευμένος μὲ τὴν Καρμέλαν;

—Ἐγώ;—ἐβόησε ζωηρῶς ὁ ἀξιωματικὸς, καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος εἰς σημεῖον ἀρνήσεως, ἐρυθριῶν.

—Σύ,—ἀπεκρίθη ὁ ἰατρὸς.—Εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν· ἔσο εἰλικρινὴς εἰς ἐμέ· δὲν εἶμαι ἐδῶ ὁ μόνος σου φίλος;

—Φίλος, ναί· ἀκριβῶς ὅμως διότι θέλω νὰ ἦμαι εἰλικρινὴς δὲν πρέπει νὰ σοὶ ψεύσθω,—ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος. Ἐσίγησε πρὸς στιγμὴν, εἶτα ἐχώρησεν ἐμπρὸς νὰ ὁμιλήσῃ ἐν σπουδῇ ἀποβαίνων ὀτὲ μὲν ὠχρὸς, ἄλλοτε πυρόχρους, ψιθυρίζων, συγκεχημένος ἀντιφάσκων, καθὼς συλληφθὲν ἐν τῷ πταίσματι παιδίον καὶ ὑποχρεωθὲν νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πανουργίαν του.

—Ἐρωτευμένος, ἐγώ; Καὶ μὲ τὴν Καρμέλαν; Μὲ μίαν τρελλὴν; Τὸ νομίζεις, φίλε μου; Πῶς σοὶ ἦλθεν ἰδέα τοσοῦτον ἰδιότροπος; Καθ' ἣν ἡμέραν συμβῇ τοῦτο.... σοὶ δίδω τὸ δικαίωμα νὰ ἀναφέρῃς εἰς τὸν συνταγματάρχην μου ὅτι ἐτρελλάθην καὶ ἀνάγκη νὰ μὲ κλείσῃ μὲ τοὺς τρελλούς. Ἐρωτευμένος.... Μὲ κάμνεις νὰ γελάσω. Ὅτι αἰσθάνομαι εὐσπλαγχνίαν πρὸς τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο πλάσμα, μεγάλην εὐσπλαγχνίαν, τοῦτο διατὶ νὰ ἀρνηθῶ; Δὲν ἠξεύρω τί θὰ ἔδιδον ἵνα τὴν ἴδω ὑγιᾶ· θὰ ὑφισταμην εὐχαρίστως χάριν τῆς ὑγείας της οἵαν δήποτε θυσίαν· θὰ ἔχαιρον ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ της ὡσεὶ ἐπρόκειτο περί τινος τῶν τῆς οἰκογενείας μου. ... Τοῦτο εἶναι ἀληθές· τοῦτο ἀπέχει τοῦ ἔρωτος. Τὴν ἀγαπῶ, καὶ τοῦτο ἀληθές, καθὼς νομίζω τὴν ἀγαπᾷς καὶ σύ, διότι εὐσπλαγχνία καὶ ἀγάπη συμβαδίζουσι.... Καὶ τὴν ἀγαπῶ διότι εἶνε καλὴ καὶ ἀγαπητή, διότι ἔχει αὐτὴν ἀδικήσει ἡ τύχη. Πῶς δύναταί τις νὰ μὴ αἰσθάνηται καὶ μὴ ἀγαπᾷ; Ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς τῆς μανίας δὲν εἶνε ἴσως ἔκφρασις ψυχῆς ἀγαθῆς; Ἐκ τοῦ στόματός της δὲν ἤκουσα ἢ λέξεις γλυκείας καὶ σεμνοπρεπεῖς· τὸ νὰ μοὶ θέτῃ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων, αἱ φιλοφρονήσεις της, καὶ τὸ νὰ μοὶ φιλῇ τὰς χεῖρας, εἰσὶν ἀληθῶς σημεῖα παράφρονος, οὐδὲν ὅμως ἔχουσι τὰ ὅρια τῆς εὐπρεπείας ὑπερβαῖνον. Τὴν εἶδές ποτε νὰ κάμῃ ἀναιδὲς κίνημα; Διὰ τοῦτο, σοὶ ἐπαναλαμβάνω τὴν ἀγαπῶ. Δυστυχὴς νεᾶνις ὑπὸ πάντων ἐγκαταλελλειμμένη.... ἠναγκασμένη νὰ διέλθῃ ζωὴν ἀθλίαν.... Σοὶ τὸ λέγω καθαρῶς, τὴν ἀγαπῶ ἐκ καρδίας. Καὶ ἡ ὡραιότης,.... διότι βλέπεις εἶνε ὡραία.... ὡραία ὡς εἷς ἄγγελος, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ ἀρνηθῇ· παρατήρησον αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὸ στόμα. ... τὰς χεῖρας· ἔχεις παρατηρήσει τὰς χεῖρας της; Καὶ ἡ κόμη; Οὕτω λελυμένη καθὼς τὴν συνειθίζει φαίνεται ὡς τις ἀγρία· καὶ τὸ ἰδιόρρυθμον τῆς ἐνδυμασίας.... Ναί, ἡ ὡραιότης αὐτῆς ἐκείνη προξενεῖ ἐν ἐμοὶ περισσοτέραν εὐσπλαγχνίαν.—Κρίμα ὅτι τὸ ἐρωτοβόλον τοῦτο βλέμμα δὲν δύναται νὰ ἀγαπήσῃ! Ἀλλὰ δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἡ νεᾶνις ἐκείνη ἐκεῖ, ἂν εἶχε τὸ λογικόν καθὼς πᾶσαι αἱ ἄλλαι, θὰ ἔκανε οἱονδήποτε νὰ παραφρονήσῃ; Καὶ τόρα ὅμως εἰσὶ στιγμαὶ καθ' ἃς δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω περὶ τῆς μανίας της· ὅταν μὲ παρατηρῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀτενῶς καὶ εἶτα γελᾷ καὶ μοι λέγῃ—προσφιλῆ, —καὶ ὅταν τὴν ἐσπέραν ἐν τῷ σκότει δὲν τὴν βλέπω κατὰ πρόσωπον, ἀλλ' ἀκούω αὐτὴν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ μοὶ λέγῃ ὅτι μὲ περιέμενεν, ὅτι θέλει νὰ μένῃ μετ' ἐμοῦ μέχρι πρωΐας, ὅτι εἶμαι ὁ ἄγγελός της.... τίς οἶδεν; Ἐγὼ παρατηρῶ καὶ ἀκροῶμαι αὐτῆς ὡς νὰ εἶχε συνέλθει καὶ νὰ ἠσθάνετο ἀληθῶς ὅτι ἔλεγε καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι, ἐνῷ ἡ ἀπάτη διατηρεῖται ἐν ἐμοὶ ἡ καρδία μου παλλει.... ἀλλὰ σοὶ λέγω πάλλει ὡς νὰ ἦμην ἐρωτευμένος. Καὶ πειρῶμαι νὰ καλέσω αὐτὴν ἐξ ὀνόματος, ἀγνοῶ διατί.... μετά τινος ἰδέας.... ἀτενὴς νομίζων ὅτι θὰ μοὶ εἴπῃ τι, ὅπερ νὰ μοὶ παραστήσῃ αὐτὴν θεραπευθεῖσαν αἴφνης....—Καρμέλα!—τῇ λέγω. Καὶ ἐκείνη—Τί θέλεις;—Δὲν εἶσαι τρελλή, δὲν εἶνε ἀληθές;—Τὴν ἐρωτῶ.— Ἐγὼ τρελλή;— μοὶ ἀποκρίνεται, καὶ μὲ παρατηρεῖ μὲ ὕφος ἐκπλήξεως ὅπερ θὰ μὲ ἔκαμνε νὰ ὁρκισθῶ ὅτι εἶναι ὑγιής.—Καρμέλα!—τῆς φωνάζω τότε ὠθηθεὶς αἴφνης ὑπό τινος ἐλπίδος.—Εἰπέ μοι αὐτὸ ἀκόμη μίαν φορὰν ὅτι δὲν εἶσαι τρελλή!... Τότε παρατηροῦσα με ἐκστατικῶς ὀλίγον ἐκρήγνυται εἰς μακρὸν γέλωτα. Ὦ φίλε, πίστευσέ το, εὐθὺς τὴν στιγμὴν ἐκείνην θὰ ἐκτύπων τὴν κεφαλήν μου κατὰ τοῦ τοίχου. Γνωρίζεις τί ἔπραξα ἵνα τῇ ἐπανέλθῃ τὸ λογικόν· ἀλλὰ δὲν ἠξεύρεις τὸ πᾶν. Καθ' ἑκάστην σχεδὸν τὴν ὁδηγῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου, τῇ ὡμίλησα ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας, ἔπαιξα καὶ ἐτραγῴδησα τὰ ᾄσματα ἅτινα τῇ ἐτραγῴδει ὁ ἐραστής της, ἐδοκίμασα νὰ τῇ εἴπω ὅτι εἶμαι ἐρωτευμένος μαζύ της, νὰ τὴν ὑπερπληρώσω φιλοφρονήσεων, καὶ νὰ προσποιηθῶ ὅτι κλαίω καὶ ἀπελπίζομαι, νὰ τὴν ἀφήσω νὰ κάμνῃ ὅτι ἤθελε, νὰ μὲ φιλῇ, νὰ μὲ ἐναγκαλίζηται, νὰ μὲ θωπεύῃ ὡς παιδίον.... Ἐδοκίμασα νὰ καμω τὸ ἴδιον πρὸς αὐτήν, μετὰ τίνος δὲ καρδίας ἔπραττον πᾶν τοῦτο, σὲ ἀφίνω νὰ φαντασθῇς· δὲν θὰ ἠξεύρον νὰ εἴπω ἂν ἠσθανόμην φρίκην, ἢ φόβον, ἢ αἰδῶ, ἢ τύψιν συνειδότος, ἢ παντα ὁμοῦ σοὶ λέγω μόνον ὅτι φιλῶν αὐτήν, ἐφοβούμην καὶ ὠχρίων ὡσεὶ ἐφίλουν πτῶμα. Καὶ ποτε ἐφαίνετό μοι ὅτι ἐποίουν θυσίαν τινὰ καὶ ὑπερηφανευόμην ἐπὶ τούτῳ· ἄλλοτε ἐνόμιζον ὅτι διέπραττον ἔγκλημα καὶ ἀπεστρεφόμην ἐμαυτόν.... Ὑπέφερα, ἀγαπητέ μοι φίλε, τὸ πᾶν ἀνωφελῶς. Κεὶ ὅσον ηὔξανεν ἡ ἀπελπισία τοσούτῳ μᾶλλον ἔφλεγε τὴν καρδίαν μου ἡ ἐπάρατος αὕτη θέρμη..... Δὲν δύναμαι νὰ κοιμηθῶ ὅλην τὴν νύκτα διότι ἠξεύρω ὅτι ἐκείνη κοιμᾶται πρὸ τῆς θύρας μου, καὶ ἀρροῦ μοὶ ἐπέλθῃ ἡ ἰδέα αὕτη, μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ ἀκούσω ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ κτυπήσωσιν εἰς τὰ παράθυρα καὶ θὰ ἴδω νὰ παρουσιασθῇ συγκεχυμένον τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο καὶ νὰ καθηλώνῃ ἐπὶ τῶν ἐμῶν τοὺς ἀκινήτους ἐκείνους καὶ ἄνευ βλέμματος ὀφθαλμούς. Ἄλλοτε μοὶ φαίνεται ὅτι ἀκούω αὐτὴν ἀνερχομένην τὴν κλίμακα, ἢ πάμφλασμα γέλωτός της ἐν τῇ πλατείᾳ, καὶ οἱ γέλωτες ἐκεῖνοι προξενοῦσιν ἐν ἐμοὶ τὸ ἀποτέλεσμα πεπηγυίας χειρὸς ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐλλείπει μοι τὸ θάρρος νὰ παρατηρήσω ἀπὸ τοῦ παραθύρου. Καὶ ἀρχίζω νὰ ἀναγινώσκω, νὰ γράφω, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὸν νοῦν πρὸς αὐτήν. πάντοτε μελαγχολικός, περίφοβος σχεδὸν ἀγνοῶ καὶ ἐγὼ τίνος. Καὶ ἐρωτῶ τότε ἐμαυτὸν πότε θὰ τελειώσῃ ἡ ἀγωνιώδης αὕτη ζωή, καὶ τίνα ἴχνη θὰ ἀφήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ μου· πλὴν δὲν τολμῶ νὰ ἀπαντήσω, φοβοῦμαι τὴν ἀπάντησιν, καὶ θέτω τὰς χεῖρας ἐν τῇ κόμῃ μου..... ὡς εἷς ἀπελπισμένος.... Ὦ φίλε! εἰπέ μοι ὅτι δὲν θὰ τρελλαθῶ καὶ ἐγὼ διότι αἰσθάνομαι τὴν κεφαλὴν μου περιστρεφομένην.... δὲν ἀντέχω πλέον εἰς τὴν ζωὴν ταύτην....

Καὶ ἔτεινεν ἵνα λάβῃ τὴν χεῖρα τοῦ ἰατροῦ· οὗτος ἐκάθησε πλησιέστερον, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ προφέρῃ λέξιν ἐκ τῆς συγκινήσεως, τῷ ἔθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων, παρετήρησεν αὐτὸν στιγμήν τινα καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη.

Αἴφνης ὁ ἀξιωματικὸς ἤγειρε τὸ πρόσωπον καὶ παρετήρησεν αὐτὸν ἀτενῶς διὰ βλέμματος ἐν ᾧ ἀπήστραπτεν ἡ ἀρχὴ μειδιάματος.—Λοιπὸν;—ἐρωτᾷ ὁ ἰατρός.

—Καὶ ἂν ἐθεραπεύετο;—ἔκραξεν ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ὄψιν ἀπροοπτως γαλήνιον—ἐὰν ἐπέστρεφεν ὅπως ἦν ποτέ, ἂν ἀνεκτᾶτο τὸ λογικὸν καὶ τὴν καρδίαν, ὡς εἶχεν αὐτὰ τὸ πρῶτον, νὰ ἔχανον οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι τὸ ἀλλόκοτον ἐκεῖνο φῶς καὶ τὸ ἀκίνητον βλέμμα, καὶ τὸ στόμα νὰ μὴ ἐγέλα τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον γέλωτα, καὶ ἂν τινα ἡμέραν μοὶ ἔλεγεν ὑγιής— Σὲ εὐχαριστῶ, σὲ εὐλογῶ, μοὶ ἐπανέδωκες τὴν ζωὴν, σὲ ἀγαπῶ, σὲ λατρεύω....—καὶ ἔκλαιεν! Ἂν ἠδυναμην νὰ τὴν ἴδω νὰ κλαίῃ, νὰ τὴν ἀκούω ὀρθῶς διαλεγομένην, νὰ τὴν εὑρίσκω παντοτε ἠυτρεπισμένην ὡς τὰς ἄλλας νεανιδας· νὰ τὴν βλέπω ἐπιστρέφουσαν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσευχῆς, καὶ νὰ ἐρυθριᾷ καθὼς πρότερον, καὶ νὰ δοκιμαζῇ ἐκ νέου ἓν πρὸς ἓν πάντα τὰ ἀποτελέσματα ὡς εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν ἀγάπης ἧς ἀπηξιώθη, ἐστερήθη!... Καὶ ἂν ἠδυνάμην, νὰ εἴπω ὅτι ἐγὼ τὴν μετέβαλον οὕτως, ὅτι τὴν ἔκαμα νὰ ἐπαναζήσῃ ὅτι τὴν ἀπέδωκα εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸν ἔρωτα... Ὦ φίλε μου!—ἔκραξε λαμβάνων τὰς χεῖράς του καὶ παρατηρῶν αὐτὸν μὲ ὀφθαλμοὺς ὑγρούς· — θὰ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι εἶμαι θεός τις, ὅτι ἔπλασα καὶ ἐγώ, ὅτι κατέχω δύο ψυχὰς καὶ ζῶ διπλοῦν βίον, τὸν ἐμὸν καὶ τὸν ἰδικόν της· θὰ μοὶ ἐφαίνετο ἰδικόν μου τὸ πλάσμα ἐκεῖνο, θὰ ἐπίστευον ὅτι ἡ τύχη μοὶ τὴν ἔχει στείλει, καὶ θὰ ὡδήγουν αὐτὴν πρὸ τῆς μητρός μου ὡςεὶ ἦν ἄγγελος.... Ὦ πιστεύω ὅτι θὰ παρεφρόνουν ἀπὸ τὴν χαράν· ὤ! ἐὰν ἦτο ἀληθές! ἐὰν ἦτο δυνατόν!

Καὶ ἀφῆκε τὸ πρόσωπον ἐπὶ τῶν χειρῶν, κλαίων.

—Ὦ ἀγάπη μου! ἤκούσθη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν φωνάζουσα ἐν τῇ πλατείᾳ. Ὁ ἀξιωματικὸς ἠγέρθη ταχὺς εἰς τοὺς πόδας καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἰατρόν. — Ἄφησέ με. — Ἐκεῖνος τῷ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα, — θάρρος — τῷ εἶπε καὶ ἀπῆλθεν.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔμεινεν ἐπί τινα στιγμὴν ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου, ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον, ἤνοιξεν αὐτό, ὑπεχώρησεν ἓν βῆμα, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ μικρὸν θαυμάζων τὸ λαμπρὸν θέαμα ὅπερ τῷ ἐξετυλίσσετο πέριξ. Ἦν νὺξ διαφανής, καθαρὰ καὶ ἄνευ ἀνέμου, γοητευτικὴ λίαν· οἱ ὀφθαλμοὶ εὐθὺς συνήντων τὸ χαμηλὸν μέρος τοῦ χωρίου· τὰς ἐγκαταλελειμμένας ὁδοὺς, τὸν λιμένα, τὴν παραλίαν, ἅτινα ὡς ἡ ἡμέρα ἡ σελήνη ἐφώτιζε, καὶ τὴν ἤρεμον καὶ λείαν ὡς ἔλαιον θάλασσαν, καὶ μακρὰν μακρὰν τὰ ὄρη τῆς Σικελίας ὑψηλὰ καὶ καθαρά. — Ἠδυνάμην καὶ ἐγὼ νὰ ἀπολαύσω τῆς γλυκείας ταύτης γαλήνης! — ἐσκέφθη ὁ ἀξιωματικὸς περιπλανώμενος διὰ τοῦ βλέμματος εἰς τὸ ἄπειρον τῆς θαλάσσης ἐκείνης· καὶ προέκυψε, μὲ καρδίαν πάλλουσαν, εἰς τὸ παράθυρον, καὶ παρετήρησε κάτω. Ἡ Καρμέλα ἐκάθητο πρὸ τῆς θύρας.

— Καρμέλα! — ἔκραξεν ὁ ἀξιωματικός.

— Ἀγαπητέ μοι!

— Τί κάμνεις αὐτοῦ;

— Τί κάμνεις.... περιμένω· τὸ ἠξεύρεις. Περιμένω ἵνα ἀνέλθω. Δὲν μὲ θέλεις ἀπόψε;

— Καταβαίνω ἵνα σοὶ ἀνοίξω

Ἡ Καρμέλα ἔξαλλος ἤρξατο νὰ κτυπᾷ τὰς χεῖρας καὶ νὰ πηδᾷ.

Ἡ θύρα ἠνοίγη καὶ ἐφανη ὁ ἀξιωματικὸς κρατῶν φῶς Ἡ Καρμέλα εἰσῆλθε, τῷ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸ φῶς, προηγήθη, καὶ ἤρξατο ἀνερχομένη τὴν κλίμακα ψιθυρίζουσα.— Ἔλα, ἔλα, καϋμένε....—καὶ εἶτα στρεφομένη ἵνα τείνῃ αὐτῷ τὴν χεῖρα·—Δὸς τὴν χεῖρα εἰς τὴν μικραν σου, ὡραῖε νεανία, —εἶπε καὶ ἔσυρεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρός.

Ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ὑπομονὴν ἁγίου ἤρξατο ἐπαναλαμβάνων τὰς δοκιμὰς πᾶσας καὶ τὰς ἀποπείρας τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν, καὶ ἐφεύρισκε νέας, καὶ ἐδοκίμαζεν αὐτάς, πάντοτε μετὰ προθύμου ἐπιμελείας καὶ πάθους ζωηροτέρου, ὑποκρινόμενος ἔρωτα, μῖσος, ὀργήν, λύπην, ἀπελπισίαν· ἀλλ' ἀνωφελῶς παντοτε. Καὶ ἐκείνη ἠκροᾶτο καὶ παρετήρει αὐτὸν ἀτενῶς, καὶ ὅταν εἶχε τελειώσει, τὸν ἠρώτα γελῶσα ἠχηρῶς.—Τί ἔχεις;—ἢ τῷ ἔλεγε· —Δυστυχῆ, μὴ προξενεῖς λύπην!—Καὶ ἐλάμβανε καὶ ἐφίλει αὐτοῦ τὰς χεῖρας μὲ τὸ ὕφος βαθυτάτης εὐσπλαγχνίας.—Καρμέλα!—ἔκραξεν ἐν τέλει ὁ ἀξιωματικὸς ἵνα ἀποπειραθῇ ἔτι δοκιμήν τινα.

— Τί θέλεις; —

Τῇ ἔκαμε σημεῖον νὰ πλησιάσῃ. Ἐπλησίασεν ἐκείνη περίλυπος παρατηροῦσα αὐτὸν ἐρωτικῶς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶτα αἴφνης ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ στήθους του, τῷ περιεπτύξατο τὸν τράχηλον διὰ τῶν βραχιόνων, ἐπλησίασε τὸ στόμα της πρὸς τὸ ἰδικόν του λέγουσα μετὰ φωνῆς πνιγομένης.—Ἀγαπητέ! ἀγαπητέ! ἀγαπητέ!.... Ὁ δυστυχὴς νέος, ὅστις ἤδη δὲν ἐγνώριζε ποῦ εἶχε τὴν κεφαλήν, τῇ περιέβαλε τὴν ζώνην διὰ τῆς χειρός, καὶ κινούμενος μετ' αὐτῆς μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν ἐστήριξεν ἐπὶ ἀνακλιντῆρος πλησίον τῆς τραπέζης... Ἡ Καρμέλα ἠγέρθη ἀποτόμως εἰς τοὺς πόδας, ἔδειξεν ὄψιν σοβαράν, ἐρώνη ὅτι ἐσκέπτετό τι καὶ ἔπειτα ἐψιθύρισε μὲ ἐλαφρὰν ἔκφρασιν ἀπαρεσκείας.

— Τί κάμνεις; —

Ὁ ἀξιωματικὸς διεῖδεν ἀκτίνα ἐλπίδος καὶ ἔμεινεν ἄφωνος καὶ περίλυπος θεωρῶν αὐτήν

Ἡ Καρμέλα ἔμεινε σκεπτική, ἢ ἐφάνη οὕτως, ἀκόμη στιγμήν τινα, καὶ εἶτα γελῶσα κατὰ τρόπον ἴδιον· — . . . . Εἴμεθα πλέον σύζυγοι, ἡμεῖς οἱ δύο; —

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔβαλε κραυγήν, καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἄκραν τοῦ δείκτου μεταξὺ τῶν χειλέων, ὠχρός, τρέμων, ἐσκέφθη ἐπὶ μικρὸν τὴν ἀπάντησιν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ Καρμέλα ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν τοῖχον, εἶδε κυλινδρικὸν πῖλον ἀνηρτημένον ἤρξατο αἴφνης γελῶσα, τὸν ἔλαβεν, ἔθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ καγχαζουσα καὶ φωνάζουσα ἤρξατο πηδῶσα ἀνὰ τὸ δωμάτιον.

— Καρμέλα! ἔκραξε λυπηρῶς ὁ ἀξιωματικός.

Ἀλλ' ἐκείνη χεῖρον.

— Καρμέλα! — ἐπανέλαβεν ὁ νέος καὶ ἐκινήθη πρὸς αὐτήν. Ἐκείνη, ἔντρομος, ἔδραμε κάτω πρὸς τὴν κλίμακα, καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν ἦν ἐν μέσῳ τῆς πλατείας πηδῶσα πάντοτε καὶ καγχαζουσα.

Ὁ ἀξιωματικὸς διηυθύνθη πρὸς τὸ παράθυρον. — Καρμέλα! — ἔκραξεν ἅπαξ ἔτι μὲ φωνὴν πνιγομένην, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, καὶ ἀφέθη νὰ πέσῃ ἐπὶ μιᾶς ἕδρας

VIII

Τὴν πρωίαν τῆς ἑπομένης, μόλις ἐξύπνησεν, ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ. Οὗτος, μόλις τὸν εἶδε μὲ τοὺς ἐρυθροὺς ἐκείνους ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν συγκεκινημένην ὄψιν, ἐνόησεν ὅτι ἤρχετο νὰ ζητήσῃ παραμυθίας καὶ συμβουλάς. Μετὰ μικρὰν συνδιάλεξιν ὁ ἀξιωματικὸς κτυπῶν διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέτωπον·— Ἄ! — ἔκραξε — . . . . καὶ ἐγὼ δὲν τὸ εἶχον σκεφθῆ πρίν! — Τί; — ἠρώτησεν ὁ ἰατρός. Ὁ ἄλλος δὲν ἀπεκρίθη ἔλαβε φύλλον χάρτου καὶ τὴν γραφίδα καὶ ἤρξατο γράφων ἐν σπουδῇ. Περατώσας ἀνέγνωσε·

«*Κύριε Διοικητά,*—

— Ἄνευ προοιμίων, ὡς εἴθισται παρ' ἡμῖν τοῖς στρατιωτικοῖς, διοικῶ πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μηνὸς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ χωρίου *** ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς διῳκήσατε πρὸ τριῶν ἐτῶν κατὰ τοὺς μῆνας ἰούλιον, αὔγουστον καὶ σεπτέμβριον Ἐγνώρισα ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ νεάνιδα 18 περίπου ἐτῶν, παραφρονήσασαν, λέγεται, ἕνεκα ἔρωτος πρὸς σᾶς. Τί συνέβη, μετὰ τὴν ἐκ τῆς νήσου ἀναχώρησιν ὑμῶν, ὀρείλετε νὰ τὸ γνωρίζητε καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς τῆς μανίας της χαρακτῆρας, διότι μοὶ εἶπον ὅτι σᾶς ἔγραψαν περὶ τούτου. Ἡ λίαν ἀτυχὴς αὐτῆς κατάστασις ἤγειρεν ἐν ἐμοί, ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν καθ' ἃς τὴν εἶδον, βαθὺ εὐσπλαγχνίας αἴσθημα, καὶ ἐπεχείρησα τὸ πᾶν ἵνα τὴν ἐπαναφέρω εἰς τὸ λογικόν. Ἐνεδύθην κατὰ τὸν ὑμέτερον τρόπον, ἔμαθον νὰ παίζω κιθάραν καὶ νὰ τραγῳδῶ ὅπως ὑμεῖς, προσῳκειώθην ὅλαις ὑμῶν ταῖς ἕξεσιν ἐκείναις ἃς ἠδυνήθην νὰ μάθω παρὰ τῶν προσώπων ἅτινα ἐγνώρισα, ἔδειξα ὅτι τὴν ἀγαπῶ, τῇ ὡμίλησα περὶ ὑμῶν, προσεποιήθην ὑμᾶς αὐτόν, πάντοτε ἀνωφελῶς. Δὲν δύνασθε νὰ φανταασθῆτε πόσον λυποῦμαι βλέπων σβεννυμένας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην πάσας τὰς ἐλπίδας μου. Ὑπάρχει ὅμως τι εἰς ἐπιχείρησιν καὶ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀφ' ὑμῶν· μή μοι τὸ ἀρνηθῆτε· εἰσακούσατε τῆς παρακλήσεώς μου. Λέγεται ὅτι ἓν τῶν δραστικωτέρων μέσων πρὸς θεραπείαν τῶν μανιακῶν εἶνε τὸ νὰ παρουσιάσῃ τις μὲ τὰς ἀκριβεστέρας λεπτομερείας καὶ μὲ τὰς μᾶλλον λεπτομερεῖς ἀκριβείας βαρύ τι συμβὰν προηγηθὲν τῆς ἀσθενείας, ὅπερ ἂς μὴ ἦνε καὶ ἡ κυρία αἰτία. Ἐσκέφθην ὅτι ἡ ἀκριβὴς ἐπανάληψις τῇ Καρμέλᾳ τῆς σκηνῆς τῆς ἀναχωρήσεώς σας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραγάγῃ ἀποτέλεσμά τι. Ἠρώτησα πολλοὺς ἐνταῦθα καὶ δὲν κατώρθωσα νὰ μάθω ἄλλο εἰμὴ ὅτι ἀνεχωρήσατε νύκτωρ, καὶ ὅτι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σας ἐδειπνίσατε ἐν τῇ οἰκίᾳ σας ἐν συντροφίᾳ τοῦ συνδίκου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν καραβινοφόρων καὶ ἄλλων τινῶν. Τὰ ἰδιαίτερα τοῦ δείπνου ἐκείνου δὲν τὰ ἐνθυμεῖται κανεὶς ἢ τὰ ἐνθυμεῖται οὐχὶ καλῶς. Γραψατέ μοι πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τούτου ἐνθυμεῖσθε· εἴπετέ μοι τὰ πρόσωπα, τὰς συνδιαλέξεις, τὰς πράξεις, τὸ πᾶν. Καὶ ἐπὶ παντὸς σημειώσατέ μοι τὴν ὥραν καὶ στιγμὴν καθ' ἣν συνέβησαν αἱ μᾶλλον ἀξιοσημείωτοι συμπτώσεις, καὶ διηγήθητέ μοι τὰ πράγματα ἐν σαφηνείᾳ καὶ τάξει Κάμετέ μοι τὴν μεγάλην ταύτην εὐεργεσίαν ἣν σᾶς ζητῶ· κάμετέ την, σᾶς ἱκετεύω· θὰ σᾶς εὐγνωμονῶ δι' ὅλης τῆς ζωῆς. Δὲν προσθέτω ἄλλο· πέποιθα εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς καρδίας ὑμῶν· σᾶς χαιρετίζω.»

— Πῶς σοὶ φαίνεται! —

(Ἕπεται συνέχεια) Δ. Ι. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.

ΧΡΥΣΗ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Εἰς τὸ Λεύκωμα τῆς ἀξιοτίμου Κυρίας Ἑλένης Δ. Ρίζου.

Ταξειδεύω... τὴν φιλτάτην ἐγκατέλιπον πατρίδα
Καὶ ἠσθάνθη ἡ ψυχή μου τῆς ἀγάπης της τὸν πόνον.
Ἀλλ' ἐδῶ Ἑλλάδα ἄλλην ἐχαιρέτισα καὶ εἶδα
Τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὴν τρισένδοξον κοιτίδα
Καὶ τὴν χώραν τῶν λαμπρῶν μας ἀθανάτων Μακεδόνων.

—

Ἔχω τόσας ἐντυπώσεις, ἔχω τόσας συγκινήσεις!....
Γαλανὸς σᾶς γοητεύει θελκτικώτατος ὁρίζων·
Εἶν' ὁ τόπος σας ὡραῖος καὶ ὁ οὐρανὸς ἐπίσης
Καὶ σφριγῇ, ὡς ἡ νεότης, θαλερὰ ἐδῶ ἡ φύσις
Καὶ τὸ κῦμα τῶν ἀκτῶν σας μὲ μαγεύει μορμυρίζον.

—

Εἶδον τοῦ Θερμαϊκοῦ σας τὴν ὀλαμύδα τὴν πρασίνην,
Τοὺς ἡδυπαθεῖς τῶν Πύργων καὶ συσκίους παραδείσους
Καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐξαισίαν, σαπφειρίνην·
Εἰς τὰς ἄκρας τοῦ Χορτιάτου ν' ἀνατέλλῃ τὴν σελήνην
Καὶ ζωὴν νὰ διαχύνῃ εἰς ἀκτῖνας ὁλοχρύσους.

—

Εἶδον κόσμους παραδόξους καὶ μορφὰς ἐδῶ ποικίλας
Καὶ πολυπλήθων ἀγγέλων ἀκτινοβολοῦντα κάλλη,
Βλέμματα Οὐρί, φλογώδεις ἐκτοξεύοντα τορπίλας
Καὶ ηὐτύχησα ν' ἀκούσω χαρμείων φιλομήλας,
Εἰς τοῦ Μπὲς—τσινὰρ τὸ μάγον κελαδούσας ἀκροχιλλι.

—

Εἶδον ἔτι . . . Νὰ τὰ εἴπῃ μήπως δύναται ἡ γλῶσσα;
Ἡ πτωχή μου φαντασία δὲν τὰ εὐκρινίζει πλέον.
Μὲ τ' ἀμέτρητά σου κάλλη καὶ τὰ θέλγητρα τὰ τόσα
Καθηδύνεις τὴν ψυχήν μου, κατὰ ὥραν ἀνηθῶσα,
Ὦ λαμπρὰ Θεσσαλονίκη, ὦ πανόραμα ὡραῖον.

—

Καὶ ἐν τούτοις ἐν τῷ μέσῳ τῶν λαμπρῶν αὐτῶν δαιδάλων
Ἐπανεῦρον ἕνα φίλον τῆς χρυσῆς νεότητός μου.
Ἡ χαρὰ ἡ γλυκυτέρα μ' εἶν' αὐτὸς πατῶν τῶν ἄλλων·
Τὸν γνωρίζω ἐκ τῶν χρόνων τῶν παλμῶν μου τῶν μεγάλων·
Μὲ ἠγάπα καὶ μοὶ ἦτο προσφιλής, ὡς ἀδελφός μου.

—

Πρὸ μικροῦ τὸν ἐπανεῖδον. Τί χαρά μου! Ἠγιαίνει,
Καὶ δὲν ἔφθειραν οἱ χρόνοι τὴν ὡραίαν του καρδίαν.
Συγκεντροῦται ἡ ψυχή μου εἰς αὐτὸν γοητευμένη.
Εἶν' αὐτός. μεθ' οὗ τὸν βίον συνεκλήρωσας. Ἑλένη,
Καὶ τρυφᾶτε ἐν ἀγάπῃ εἰς ἀγγέλων εὐτυχίαν.

—

Θὲ ν' ἀπέλθω εἰς τὴν χώραν τῆς πατρίδος, τὴν φιλτάτην.
Εὐτυχής, ἐὰν τὴν μνήμην ἀγαθὴν ἐδῶ ἀφήσω.
Ἀλλ' ἐγὼ θὰ διασώζω προσφιλῆ καὶ θερμοτάτην
Τὴν χρυσὴν ἀναμνησίν σας μὲ εὐχὴν φιλικωτάτην
Εὐτυχεῖς νὰ σᾶς ἀκούω αἰωνίως, ὅτῳ ζήσω.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ 28. Ἰουλίου 1890

Δ. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΩΤΗΣ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Λοιπόν, θὰ φύγῃς! Ἀπαθὴς ἀναχωρεῖς μακράν μου
Καὶ δύεις, ἄστρον μου γλυκὺ τῶν εὐτυχῶν μου χρόνων.
Εἰς τὴν καρδίαν μου βαθὺν ἀφίνεις τώρα πόνον
Καὶ νέφη, περιβάλλοντα τοὺς πόθους μου, τὸ πᾶν μου.
Ἀλλοίμονον, εἶν' ἀληθές, θὰ φύγῃς τώρα πλέον
Καὶ τ' ὄνειρόν μου μετὰ Σοῦ πετᾷ τὸ τελευταῖον

—

Σ' ἐλάτρευον περιπαθῶς, χωρὶς νὰ ἴδῃς νὰ ἴδῃς ποσον
Καὶ ἦσο ὁ γλυκύτερος καὶ μυστικὸς παλμός μου,
Τῶν φλογερῶν ὀνείρων μου τὸ κέντρον καὶ τὸ φῶς μου
Καὶ ἡ πηγή, ποῦ μ' ἔδιδε ζωήν, χαρὰν καὶ ὄρεξιν
Εἰς ρεμβασμούς, εἰς ὄνειρα, εἰς θείας συγκινήσεις.
Ἀλλὰ Σ' ἐλάτρευον ἐγώ, καὶ Σύ. . . . Ὦ, Σὺ μ' ἐμίσεις!

—

Διῆλθον τόσα μετὰ Σοῦ ποιητικά μου ἔτη
Καὶ εἶδον τέρψεων πολλὰς καὶ θλίψεων ἡμέρας,
Ἐτρύφησα εἰς ὄνειρα καὶ μαγικὰς χιμαίρας
Καὶ ἐδοκίμασα στιγμὰς μαγικωτέρας ἔτι.
Καὶ προσηλούμην εἰς αὐτὸν πιστὸς τὸν ἔρωτά μου,
Ὡς εὐσεβὴς προσκυνητὴς εἰς τὸ προσκύνημά μου.

—

Εἰς μάτην ὅλα! ὤ, ποτὲ δὲν εὗρον, οὔτε εἶδα
Εἰς Σὲ πυρὸς καὶ ἔρωτος οὐδ' ἕνα κᾶν σπινθῆρα.
Μὲ ρόδα Σὲ ἐστόλιζον, Σὲ ἔρραινον μὲ μύρα,
Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσχάτην μου ἐμάρανες ἐλπίδα
Ψυχρὰ μ' ἐφάνεις πάντοτε, σκληρά, καθὼς γρανίτης,
Καὶ πρὸ ἐμοῦ παρήρχεσο, ὡς ξένη παροδίτης.

—

Καθὼς σκιὰ καὶ ὄνειρον παρῆλθον ὅλα πλέον.
Σὲ χάνω τώρα, εἴδωλον ὡραῖον τῆς ζωῆς μου,
Μαραίνεται ὁ πόθος μου καὶ σβύνει ἡ ἐλπίς μου
Καὶ θὲ νὰ ἔχω σύντροφον τὸ δάκρυ μου τὸ ρέον.
Μέν' ἡ ψυχή μου ὀρφανή, ἀλλὰ ἐν δσῳ ζήσω
Καὶ εἰς τὸν τάφον μου αὐτὸν δὲν θὰ Σὲ λησμονήσω.

—

Σὺ ὅμως εἰς ὁρίζοντας ὡραίους θὲ νὰ ζήσῃς
Καὶ ἡ χρυσῆ νεότης Σου ἐκ νέου θ' ἀναθάλῃ·
Εἰς ἄλλα πλέον ὄνειρα τὸ στῆθος Σου θὰ πάλλῃ
Καὶ εὐτυχὴς μεθαύριον θὲ νὰ μὲ λησμονήσῃς.
Λησμόνει, Ἐπονίνα μου, λησμόνει, τί Σὲ μέλει!
Τῆς εὐτυχίας Σου λαμπρὸν τὸ ἄστρον ἀνατέλλει.

—

Τί πεπρωμένον! Πρὸ ἐτῶν νὰ Σ' ἀγαπῶ, καλή μου,
Καὶ νὰ διέλθω διὰ Σὲ πελάγη ἀφρισμένα·
Καὶ τώρα ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν γλυκὺν λιμένα,
Νὰ Σὲ θρηνήσῃ, φεύγουσαν μακράν μου, ἡ ψυχή μου.
Δὲν καταρῶμαι Ζηλευτὴ ἂς Σ' εὐνοήσῃ τύχη.
Ἠγίαινε, λησμόνει με καὶ ζῆθι καὶ εὐτύχει!

ΙΟΥΛΙΟΣ

ΕΝ ΡΕΒΜΗ:

Λείψανον πόθων σύρωμαι, ὡς φύλλον φθινοπώρου,
καὶ τρέχω ἐν τῷ σκότει μου, ὡς τραῦμα μεταιώρου·
ὀφ' ὅτου ἐν τῇ τρυφερᾷ νεότητί μου εἶδον
νὰ δύσῃ ὁ Αὐγερινὸς τῶν τόσων μου ἐλπίδων·
καὶ μάτην, οἴμοι!.. προσπαθῶ νὰ συγκρατήσω μίαν,
ν' ἀκούσω ἕνα κᾶν παλμὸν εἰς ἄπελπιν καρδίαν·
ἀδημονῶν νυχθημερὸν ὁ τλήμων νὰ παλαίω,
καὶ εἰς δεινῶν ὠκεανοὺς ἄνευ φωτὸς νὰ κλαίω.

Φεῦ! νὰ μὴ βλέπω μίαν
θερμὴν ἀγνήν, εὐαίσθητον, ὑψίφρονα καρδίαν.
Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεαττύος

Δεκεμβρίῳ 1890.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΤ'. ΤΟΜΟΥ

Πρόλογος

Σελ. 937.

Φιλοσοφικὰ Θεολογικά.

Ἡ τελευταία αἱθερία νυμφη, σελ. 977—978. Τί ἦσαν αἱ ἀκρίδες ἃς ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἔτρωγεν; σελ. 1085—

1089, 1100—1101. Τὸ σύμπαν καὶ ἡ γῆ σελ. 1099—1100. Οἱ Βρυκόλακες σελ.

Ἱστορικά.

Ἱστορικὰ ἐπανορθώματα. Ἡ μάχη τῆς Σκάλας σελ. 953—956. Ὅλεθρος ἑλληνικῶν νήσων σελ. 970—975. Περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἰωσὴφ σελ. 1054—1060.

Ἀρχαιολογικά, Τοπογραφικά.

Περὶ τῶν λιμένων τοῦ Πειραιῶς σελ. 969—970. Ἀπάντησις περὶ τῶν λιμένων Πειραιῶς σελ. 1001—1002. Εὕρημα ἐν Τρεβήροις σελ. 1089—1090.

Ἐπιστημονικαὶ μελέται καὶ ὁδηγίαι.

Κατασκευὴ ὕδατος Κολωνίας σελ. 968. Δημώδης Ἐπιστήμη 998—999. Ἡ Ἄσκησις ἐν τῷ ζωϊκῷ καὶ πνευματικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου σελ. 1020—1022. 1036—1038. 1052—1054. 1067—1069. 1083—1085.

Διηγήματα.

Τὸ Ὀργανέττο σελ. 946 — 948. Ἡ Ἑκατοντοῦντις σελ. 980—982. Ἑσπερινὸν ᾆσμα τοῦ Shubert σελ. 982—984. 996—998. Ἡ Ἀλεξάνδρα σελ. 1007—1011. 1025—1030. Φρικῶδες δρᾶμα σελ. 1043—1045. Παρὰ τὴν θνήσκουσαν σελ. 1045—1047. Ἔρχου νὰ κλαῖμε σελ. 1060—1061. Ὁ ἀσθενὴς τῆς Βενετίας σελ. 1061—1064. 1070—1073. Σύζυγοι καὶ δικηγόροι σελ. 1073—1076. 1090—1091. Πατρικὴ Στοργὴ σελ. 1091—1093. Ἀτραγένη σελ. 1093—1096. 1105—1106. Καρμέλα σελ. 1106—1111.

Φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικά.

Γαλλικὴ Φιλολογία σελ. 966—967. Λόγος εἰς τὴν ΚΕ' Μαρτίου σελ. 985—988. Ἡ γυνὴ ἐν τῷ Σαιξπηρείῳ δράματι σελ. 1017 — 1020. 1033 — 1036. 1049—1052. 1065—1066. 1081—1085. 1097—1098. 1113. Ι. Σ. Βλαίκιος περὶ τῆς συνεχείας τῆς Ἑλλ. Γλώσσης 1022—1025.

Ἱστορικὰ ἐπεισόδια καὶ ἐλαφραὶ διατριβαί.

Ἀπροσδόκητος ἀνταπόδοσις σελ. 967—968. Ὁ Πάσχων σελ. 1011—1013. Ὁμοιοπαθητικὴ σελ. 1030—1032.

Περιηγήσεις.

Πρὸς διάβασιν τοῦ Βορείου Πόλου σελ. 949—952. Λιμένες τῆς Νοτίου Ρωσσίας Ὀδησσὸς σελ. 962—964. 975—977. Τὸ ταξείδιον τοῦ Βίνζερ ἀπὸ τοῦ Νίγειρος εἰς τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας σελ. 994—996.

Μελέται βιογραφικαί.

Ὁ Πρύτανις τῶν συγχρόνων ἀπαισιοφρόνων. Schopenhauer σελ. 938—941. Νικόλαος Χαλκιόπουλος Μάντζαρος σελ. 942—946. 956—962. Θεόδωρος Ὀρφανίδης σελ. 965—966. Ἰωάννης Ζαμπέλιος 989—994. Μιλτιάδης Βενιζέλος σελ. 1006—1007. Νικόδημος ὁ Α' Πατριάρχης Ἱεροσολύμων σελ. 1043.

Περιγραφαὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων.

Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου ἔργου περὶ τῶν ἐθίμων καὶ προλήψεων τοῦ λαοῦ σελ. 1069—1070.

Βιβλιογραφία.

Ἡσιόδου τὰ ἅπαντα ἐξ ἑρμηνείας Καρόλου Σίττλ σελ. 948—949. Περὶ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ χρονικοῦ Ι. Παντα-ζίδου σελ. 1002—1003. Περὶ τῆς προφορᾶς τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 1038—1042. Γενικὴ Ἱστορία Γ. Π. Κρέμου σελ. 1076—1079. 1103—1115.

Γνωμικά.

Σελ. 967. Ὑπὸ διαφόρων σελ. 999. Ἀλήθεια 1013—1014.

Σύμμικτα.

Διατὶ οἱ ἄνθρωποι εἶνε λευκοὶ καὶ αἰθίοπες σελ. 967. σελ. 1032. σελ. 1047—1048. σελ. 1079. σελ. 1111

Ποιήσεις.

Δὲν Σ' ἀγαπῶ σελ. 952. Εἰς τὸν χρόνον σελ. 952. Πρὸ τῆς κλαιούσης Θεοτόκου σελ. 952. Ζηλοτυπία σελ. 968. Εἰς τὸν υἱόν μου Κώσταν σελ. 968. Ἀσμάτιον σελ. 968. Στὴ Βάρκα σελ. 984. Στὴν ἄνοιξι σελ. 984. Ἐπίγραμμα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν σελ. 1000. Γιατὶ παραπονεῖσαι σελ. 1000. Ἡ ἄνοιξή μου σελ. 1000. Τῇ πολυκλαύστῳ Κικίτσᾳ Δ. Παππαδάτου σελ. 1000. Δίχως νὰ τὸ θέλω σελ. 1016. Εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου σελ. 1016. Μακράν της σελ. 1016. Εἰς τὴν Ἰταλίαν σελ. 1032. Στιγμαὶ στιγμαὶ σελ. 1032. Τῷ φιλτάτῳ μοι Δ. Κ. Σακελλαροπούλῳ σελ. 1048, Ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἐπὶ τοῦ Τ. Κουβαβᾶ σελ. 1048. Δίστιχα σελ. 1048. Ἐν τῷ Νεκροταφείῳ τῷ φιλτάτῳ μοι Δ. Κ. Σακελλαροπούλῳ σελ. 1064. Ἡ Ἐλπίδα σελ. 1064. Στίχοι σελ. 1064. Δὲν εἶν' ἔρωτας· Τῷ φιλτάτῳ μοι Δ. Μίχογλου σελ. 1080. Ὁ Γυναικεῖος ἔρως σελ. 1080. Ἐν Ὀνείρῳ σελ. 1080. Μία προσευχὴ σελ. 1111. Ὁ Γέροντας. Ἀλληγορία τῇ δεσποινίδι Δ Σ. σελ. 1111—1112.

Εἰκόνες.

Νικόλαος Χαλκιόπουλος Μάντζαρος σελ. 954. Θεόδωρος Ὀρφανίδης σελ 961. Ἰωάννης Ζαμπέλιος σελ. 993. Μιλτιάδης Βενιζέλος σελ. 1008. Νικόδημος ὁ Α' Πατριάρχης Ἱεροσολύμων σελ. 1041.

Κοινωνιολογικά.

Φιλέλληνες ἐν Ἀμστελοδάμῳ σελ. 941—942. Ὁ Κὺρ Σταμάτης καὶ ὁ Κὺρ Λάμπρος. Μελέτη Φ. Παρασκευαΐδου σελ. 1014—1015.

Στατιστικά.

Στατιστικὰ περίεργα σελ. 997—1000. Περιγραφὴ τοῦ Μουσείου τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας σελ. 1003—1006. Σιδηρόδρομοι κ.τ.λ. σελ. 1015—1016.